

1. Infolgefall / Carl Gott,
Friede / das Vayvolke
über der ⁱⁿ ~~Land~~ Dreide
1712.

2. ——— Zusatz Rahn
Dauß und wisse.
Lützow 1711.

3. Von schreiben mit
an sein freund das ihm
die beiden sanft ylt ist 2
1744

Q. D. B. V.

6

Sensuum Experimentum

diuinis Eloquijs probatum,

collustratumque

viciniore *Spectri Schwickershusiani*

memoria,

de

EXISTENTIA, POTENTIA

& OPERATIONIBVS

DIABOLORVM,

sc.

EXERCITATIO THEOLOGICA,

quam in

ILL. CASIMIRIANO

Praeside

GODOFREDO LVDOVICI

S. Theol. D.

Directore & Theo. P. P. O.

publice proposuit

nonnullisque

Francisci de Cordua

paralogismis opposuit

AVTOR - RESPONDENS

Augustus Bernhard Frommann/ Neusensis,

d. XVI. Dec. A. DCCXIIII.

Sequentis Experimentum

diuinae potentiae probantia
victoriae spiritus sancti
inimicitia

EXISTENTIA POTENTIA
& OPERA TONIBVS
DIABOLORVM

EXERCITIO THEOLOGICA

VLL. CANTUAR. VO
GODFREDO WINDICI

Disputatio in Theologia

Francisci de ...
Augustinus ...

FLORENTISSIMAE
CIVITATIS COBVRGENSIS

SENATVI,

Fidei sincerioris Affectatoribus & Affer-
toribus,

Viris Praenobilissimis & Consultissimis,
Nobilissimis, Amplissimis, Pruden-
tissimisque,

DNN.

CONSVLIREGENTI,
SYNDICO.

CONSVLIBVS RELI-
QVIS

ET

SENATORIBVS.

Euergetis & Patronis meis multo ho-
noratissimis,

Exercitationem hanc ex sinceriore
Theologorum doctrina & a liberali
stipendio Senatorio elici-

tam,

sincericque proinde animi & Virtutem
pie prosequenti tesseram,
iuxta cum Voto,
pro felicitate instantis anni multiiuga,

&

ut, Ipsi Antistitibus, ad amplitudinem porro
efflorescat Coburgensis Ciuitas,
sanctaque praesertim & sincerior perslet
fides,

do, dico, dedico,

Cultor obseruantissimus & soluendo huic gratia-
rum stipendio obnoxius

AUTOR,

Augustus Bernhardus Frommann.

GODOFREDI LUDOVICI

S. Theologiae Doctoris

Allocutio

ad

AUGUSTUM BERNHARDUM FROM-
MANNVM,

Autorem Exercitationis huius eruditum,
& Studiosum Theologiae solertissimum.

Quod mihi in optatis esse saepe proloquor, et, quoniam in
Illustri Casimiriano superiora literarum studia confir-
mantur, Cuius prouectiores vires periclitentur ingenii,
& Disputationes elaborent ipsi: id omnino Exercitatione
hac sacri argumenti, & ad metam tuam, quae Theologia est,
ἐπιγνωσις ἀληθείας καὶ εὐσεβείαν, collineante, exequ-
ris, Frommanni doctissimi, Iuuenis vere nominis Tui, vere probe,

Et ad explendam voluntatem nostram paratissime. Theologicae
nimirum molis fundamenta Et ne in lubrico locarentur ac in-
stabili, Philosophiam pridem subdidisti Et Linguas, Alesque Deo
sacratas, in Academiam euolaturus, Et in patriam renolaturus
feliciter, quia διπτερος, duplici Philosophiae Philologiaeque
ala instructus, esse debet, in alienos adeo non immigrasti mo-
res, nec praecipitasti industriam, Et, futurus haudquaquam
ἀπτερος, Et Icarus, qui neutra, vel μονόπτερος, qui alter-
utra subleuatus ala, ad sublime Theologiae studium gestiat e-
uolabit, Philosophiam ad Linguas, Et Linguas ad Philosophiam,
in tempore adiunxerit; progressus autem in hoc officiorum
Et diligentiae cursu, Et admissus ad exquirenda summa my-
steriorum capita, Et Theologiam Acroamaticam, parte
iterum praestitisti Auditoris egregii Et constantis: securus
haudquaquam Vcalegon, qui, fucorum instar, aliena
incubuerit subsidiis, sibi ignauus, aliis grauis. Tot publice
privatimque edita specimenibus, Et egregie defensa dispu-
tatione praesidii mei de Scriptis anonymis Et pseudony-
mis in causa Religionis a progressu coercendis,
cum his animi explicanda adhuc esset in elaboratione Tua
solum Et propria, Tui te adhuc similem esse, docta hac com-
monstras exercitatione, aetateque prouectum vigore prouebi-
mentis, quietem respicere, consiliis expectare, Et in
certamine dignitatem porro tuiturum; male enim agunt
qui opes parant quidem, paratas autem nec afferunt,
nec augent, per languorem potius desidiamque turpiter
patiuntur elabi. Neque Tuum restringere potuit studium
materia ad polemicam pertinens Theologiam, quam
Fanatici Et Nouatores ex Ecclesia censent eliminandam;
Iynopses enim binas, Hutterianam, Et in Academiis
in-

inprimis hodie receptam Baerianam, explanari audiuisti
Scholis in disceptationes Theologicas nouellas instituis in-
terfuisi sedulus, & hoc caput esse sacri muneris, pro causae
Veritate niti & stare firmiter, & vindicare praescriptas &
coelesti auctoritate regulas, nosti ex Venerandi Parentis Tui
Praeceptoris, Theologi doctrina & Vita veri, Rudrauffi,
praefatione ad Summam Theologiae Theticae scripta, nosti
quo vel maxime ex Paulo, qui Ministrum Ecclesiae contradi-
centes iubet arguere, & per studium proinde Theologiae pole-
micae, ut arguere possit, vult praeparari. Nouus autem
Autor, Franciscus de Cordua, qui biennio abhinc, & con-
suetu in Deum sacrasque literas iniurioso, die Schrifft- und
Vernunftmäßige Gedancken vom Schatzgraben und
Beschwerung der Geister, diuulgauerat, Tibi quoque
vidobatur repellendus; Tibique hoc Exercitationis sumpsi ar-
gumentum, ut, praeter alios, me, Istius opiniones quadam-
iam aggressum Disputatione, sic etiam sequeris: tum, quo-
niam in magna prauarum opinionum serie neglectae nonnul-
lae sunt, nec aeque potuerunt peruestigari, has Tibi spicilegio
ostenderes fuisse & racemationi: & nouo tandem argumento,
quod Φαλαγγα suppeditauit Schvickeribusannum, sententiam
rectiorem doceres similiter. Quod Institutum tuum Existi-
matores intelligentes & aequi non possunt non laude reputare
dignissimum; egoque, expetitus πρὸς αὐτὸν, qui Te solum li-
neamenta duxisse & elaborasse scio, qui, quae in angustum
hunc plagularum locum concludi non poterant, minutatim
demsi solum, & Autorem Te praedicari, qui audiendi causa
accedent, ex paratiore in respondendo celeritate simul agni-
turos & confessuros credo: Tibi, & Domino Patri, (Pastor
Nouensium vigilantissimo, quem in Allocutione istidem pecu-
liar;

liari, & in Disputatione sui praesidii de Exinanitione Christi,
ob pietatem, ingenii praestantiam, & eruditionem praecle-
ram, magnopere extulit alter in Gissenfi Academia Eiusdem
Praeceptor & Orthodoxiae Evangelicae Vindex celebratissi-
mus, Hannekenius,) Patriae tandem & Athenaeo nostro, ipsi
inter has seculi labores & tot praecipua Studiosos tamen enutri-
enti probos & eruditos, & spatia sua pulcherrime conficientes
gratulor. Et vellem, hoc ad plures iret exemplum! E Museo
quarto Idus Decembris, & Anno calculi Dionysiani

MDCCLXVIII.

CAP.

CAP. I.

Historico - Polemicum.

§. I.

Heldburgensis Ecclesiae quondam
 Superintendens, Dn. Michael Bus-
 chenröder, in libello, cui titulum fecit
 Warnungs-wahrer Mund/p. 138 sq-
 sequentem refert historiam, hoc tempore lectu
 dignissimam, & quam non immerito sensuum ap-
 pello experimentum de existentia, potentia, &
 operationibus Diabolorum.

A. 1666. in der Wochen vor Ostern, hat der lei-
 dige Teufel ein wunderseltsames Spiel zu Schweic-
 tershausen, einem Dorff ins hiesige Fürstl. Amt
 Heldburg gehörig, angefangen, indem Er in Hein-
 rich Kegels Haus unter einem Bett, in Gestalt ei-
 nes Kindes, eine güldene Kron auf dem Haupt tra-
 gend, erschienen, geklopffet, und denen zulauffenden
 Inwohnern eines theils sich erstlich als einen En-
 gel, nachmahls als eine Seele einer verstorbenen

A

Weibts

Weibs-Person, angegeben: welche nun ihm die Hand in seine Hand, (die ganz kalt gewesen) gereicht, denen hat Er einen Schatz von 90000. Ducaten versprochen. Aber bald darauf hat Er in solchen Hauß schrecklich angefangen zu poltern, daß darüber die Bauern fürchtensam gemacht, zu mir nach Heldburg kommen, und gesagt, sie müßten aus dem Dorff entlauffen, wenn nicht Rath und Hülffe wider solchen grausamen Feind ihnen geschafft und mitgetheilet würde. Auf dieses habe ich mit Herrn Johann Hasen, Pfarrern zu Hellingen, mich dahin begeben, und denen Inwohnern in einer Predigt remonstrirt, dieser Geld-Geist wäre kein guter, sondern böser Engel, sie hätten sich von Gott zum Teufel mit dem Handgeben gekehret etc. Unter dessen hat doch der Satan etliche Wochen mit seinem Klopffen in Kegels Hauß unter einem Bett fortgefahren, einmal in meiner Gegenwart geruffen: Gebet mir ein Kind, so will ich weichen; Idem hat gedrohet, einem Geistlichen in hiesiger Inspection den Hals zu brechen, nach dem Liecht in der Stuben geworffen, einmahls spottweis gesagt: Ich glaube auch an Jesum Christum. Die Herrn Geistlichen aber haben wechselsweise mit Beten und Singen angehalten, wie ich denn selbst vierzehnenmal bin zu Schweickershausen bey Nacht geblieben, endlich an der Montags-Nacht nach dem Fest Trinitatis, da ich das legtemahl daselbst gewesen, ist Kegels Hauß von des Satans Poltern ganz ledig worden.

§. II. Eandemque relationem, tanquam anilem

lem fabulam, rideat, qui fallere circumstantiam. vllam probabili vlla ratione ostendet; sin minus veritatem fateatur, quam videlicet nemo negabit, nisi iusto Dei iudicio occaccatus a Diabolo. Neque enim tempus fallit, quod indicatur, nec locus incertus est, qui nominatur, & cuius nos vicini sumus. Accedunt testes locupletissimi, inter quos praecipue est initio dictus Buchenroeder, Vir fide dignissimus & pietate praestans, qui tristi spectaculo ipse interfuit, rem notauit in citato libro, typis exscripto A. 1681. in nostra hac vrbe patria. Reliqui etiam, qui ex historia allata innotescunt legentibus, omnes *αὐτόπται καὶ αὐρήνοι*, fallere nec potuerunt, nec voluerunt, ipsa sanctitatis laude clari & celebres, homines diuersae aetatis, diuersi sexus, diuersae conditionis & status. Non pueri testimonium perhibent, quos ob animi infirmitatem quilibet terret casus; non mulierculae timidae, sed Viri grauitate & constantia praediti; non imperita plebs, sed Viri docti, rationis vsu pollentes, qui domum Kegelii, Satanae domicilium, metu non deseruerunt, sed alternas, easque assiduas, & per bimestre continuatas vigilias susceperunt: vt adeo absit omnis suspicio a veteratorio glaucomatis ingenio objecti. Adde, quod ipsi Pontificii suo testimonio historiae veritatem vel inuiti confirmant, falsitatem non ostendentes, quam quidem ostendissent, si potuissent; neque enim ipsos latere potuit multorum tum decantata sermonibus, nec negligere potuerunt rem, qua firmiter stabilita non inedio-

ere Ecclesiae suae fulcrum deprehenderunt corruere, cum hujus veritatem miraculis superstruant.

§. III. Nec fidei sublestae ideo est Buchenroederus, quod homines commemorat manibus Diaboli suas iniecisse, cum ex Scripturis constet, homines spiritum a deo ferre non posse, ut potius omnes, quibus Spiritus apparuerit, metu percussi, repente prostrati fuerint, & in capitis periculum adducti, Jud. 13. 22. Exod. 33, 20. Francisc. de Cordua pp. 62. 63. 64. 94. Bekk. Lib. II. c. l. §. 3. & c. Committitur enim fallacia, quam in Logica vocamus, a dicto secundum quid ad dictum simpliciter. Spiritum ferre non posse, cum de homine dicitur, intelligi id debet tantum de utrorumque natura & essentia, qua tales sunt, quod ipse haud obscure innuit Franciscus p. 94., & addita hac particula restringente & diminvente, assertio vera est; per accidens tamen accedentibus certis modis, nonnunquam fit, ut homo spiritum ferre omnino possit, accedente nimirum ex parte Spirituum ratione inprimis τῆ ἐξουσίᾳ s. voluntarii. Quod homines, inquam, Spiritus ferre possunt, non ex utrorumque natura deriuandum est, sed ex Spirituum libera voluntate, qua Hi id, quod humanae naturae terribile est, occultant, speciemque, non tetra & truculenta, aut gloriosa, sed humili, suavi, & amabili, apparent, cum hominibus blande comiterque conuersantur, & ad eorum temperamenta, ingenia, moresque se accommodant. Diuersus sane est *Φαυλάσιως* modus maiestatis

cus ab humili, truculentus a jucundo. Distinguen-
 dum censent Viri docti inter *Φανέρωσιν* s. mani-
 festationem, & *κρύψιν* s. occultationem, inter *ἔσι-
 αν* s. essentiam, & *συγκατάβασιν* s. condescen-
 dentiam, inter *ἔσιον* s. essentiale, & *ἐκἔσιον* s. vo-
 luntarium, inter id, quod fit *κατ' ἑσῖαν* s. per se, &
κατὰ συμβεβηκός s. per accidens, *ἔσιον ὁῶς* s. essen-
 tialiter, & *ἐκἔσιως* s. voluntarie, & cum Quenst.
 in Syst. P. I. p. 467. seqq., inter id, quod fit *Φύσει*,
 & quod fit *παρὰ Φύσιν*, inter Angelos considera-
 tos *κατ' ἑσῖαν*, & *κατ' οἰκονομίαν*. Ratione po-
 steriorum, non ratione priorum modorum, homi-
 nes Spiritus ferre possunt. Cum Christus, ad dex-
 tram Dei sedens, Paulo appareret in via, quae
 Damascum ducit, exanimatus prostermitur, Act.
 9, 3. seqq. Populus Judaicus, audiens majesta-
 tem Dei e monte Sinai, trepidus colloquium cum
 Deo deprecatur Exod. 20, 19. Daniel ad con-
 spectum Angeli in morbum incidit, c. 8. v. 17.
 18. 27, c. 10. v. 6. sqq. Maria, viso Angelo, relur-
 rectionem Christi nunciante, metu perculsa fugit,
 Matth. 28, 4. 8.: quo pertinent loca a Francisco ci-
 tata. Terrebantur etiam Aegyptii, cum apparerent
Φάσματα, visa tristia, *τοῖς κατηφέσει προσώποις*,
 flebilibus formis Sap. 17, 3. lqq., Angeli mali, Pl.
 78, 49. vid. Dn. Praef. Exam. Anthropol. et Daemon.
 Corduae p. 108. & Bai. Comp. p. 287. Contra ea
 Abraham cum Angelis hospitio exceptis familia-
 res conferebat sermones, Gen. c. 18. Et Angelus
 Manohac, ad quem prouocat Franciscus, gloriam
 suam quamdiu occultat, Manoah sine timore

cum eo colloquitur; simul ac eam manifestat glorioso per flammam ignis in cœlum ascensu, mortis terrores sentit, conf. Act. Erud. Germ. A. 1717. P. 46. p. 713. Petrus per Angelum ex carcere educitur, sine aliquo metu, non obstante Angeli spirituali natura Act. 12, 7. Saulusque Diaboli praesentiam sustinuit, vt ex proluxa euocationis excusatione apparet, 1. Sam. 28. 15.; verus enim Samuel non fuit resuscitatus ex mortuis, vcl a Deo, qui Saulo amplius respondere noluit, Mo- sen vero & Prophetas audiri cupit, Luc. 16, 13., vcl a Diabolo, qui pios in manu Dei, Sap. 3, 1. & in sinu Abrahae, Luc. 16, 22. dulcissima quiete perfruentes Es. 57, 2. Sap. 4, 7. Ebr. 4, 9. non potest turbare, Joh. 10, 28. Vidd. Quensted, in Syst. P. I. p. 470. 471. & P. IV. p. 560. Bald. in Cas. Consc. p. 570., Lauaterus de Spectris p. 178., Bern in der dreyfachen Welt p. 896. it. Jo. Glanvil in Sadducismo Triumph. P. I. p. 70. & P. II. p. 145. seqq. qui, licet in contrariam sententiam abeat, nostram tamen non absurdam pronunciat, & historiae veritatem contra Scotum, Webste- rum, ac Bekk. L. II. c. 24. L. III. c. 6., omnia ad fraudem mulierculae referentes, ex textus circumstantiis, & in primis ex futurorum contingen- tium praedictione, confirmat, quae, si euentui non respondisset, nullam non modo vtilitatem mulieri afferre potuisset, sed eam etiam in sum- mum adduxisset discrimen: non melior fuit Saulus Achabó, nec melior mulieri speranda fuis- set conditio, quam fuit Michae, semper mala praec-

praenunciantis; nonne Saulus, si dolum rescivisset, vel rediisset in pace, damnaturus fuisset mulierem Achabi verbis, 1. Reg. 22, 27. ? Apparitiones Angelorum plures, ex quibus nostra corroborari potest sententia, ex Scripturis sacris congeffit Quenstedius l. c. p. 442. Add. Bai. in Comp. p. 254. & Glanvil. l. c. p. 120. sqq. Salvaq; hinc manet fides Buchenroederi, qui Schweickershusanos cum spectri manibus suas junxisse asserit: & fusius haec ideo a me dicta sunt, quod *πρωτων ψυδωδς* Francisci ostendere videntur, & simul falsum Bekkeri (L. II. p. 56.) praesuppositum, Spiritum non posse agere in materiam, quo deceptus est Cordua, & qua de materia mox plura proferentur in medium.

§. IV. Nequis etiam cum Francisco p. 63. 64. 96., Zach, Webbero in der Antwort auf J. Wincklers Predigt von der Versuchung Christi p. 245., & Bekk. L. II, c. 7. in primis p. 230., & L. IV. p. 296. excipiat, haec fabulam redolere, cum inter omnes constet, Deum creationis gloriam sibi reservasse, quam ipsam nolit dare alteri, Buchenroederus tamen Diabolo eandem gloriam tribuat, eumque in infantem se transformasse fingat, & manus habuisse gelidas, quasi possit quisquam, qui non idem Deus sit, sibi formare corpus: aliud sane est, sibi formare corpus, aliud, se in corpus a Deo formatum transformare, aliud est creare, aliud creatum a Deo assumere, sibi que applicare, applicatum denique sua parastasi movere, aliud item formare ex nihilo aut ex materia

plane inhabili ad recipiendam aliquam formam, aliud formare per principiorum aëtiuorum ad passua applicationem: hoc, non illud, Diabolo tribuitur. Vidd. Quensted. Syst. P. I. p. 470., Bai. Comp. p. 260. 261., & Dn. Romanus in Sched. de Spectris, sagis & magis, §. 19.

§. V. Nam ab eo, quod certis formis Spiritus sacpissime apparuerunt, vt ex §. praecedente constat, recte argumentum sumitur, quod eas possint assumere, & sibi corpora formare, in quibus appareant; recteque monent Dnn. Collectores Act. Erudd. Germ. P. 45. p. 713., Franciscum vi suae hypotheseos, qua corpora, quibus boni Angeli se conspiciendos praebuerunt hominibus, ab ipsis Angelis negat esse formata, sed a Deo iisdem inducta contendit, cum Bekk. L. II. p. 230. admittere cogi Deum, consummato hexaëmero, & postquam ab operibus suis quieuit, novas species producere: vnde & sententia B. Dieterici in Inst. Cat. p. 353., quae formas, quibus Angeli apparuerunt, ab ipsis de aërea vel terrena materia non plane inhabili sumtas esse docet, illi, quae ex nihilo a Deo creatas asserit, merito praefertur, & contra Corduanas objectiones modo, quem dixi, defenditur. Conff. Friedlibij Medulla p. 485. & D. Grapii Disp. de Tentatione Euae & Christi Sect. 4. Cap. 2. §. 11.

§. VI. Altera ratio, qua communis & antiqua haec sententia nostra defendi potest, Spirituum natura nititur, quae intelligendi & volendi potentia gaudet. Intellectus corpora vnienda volun-

luntati repraesentat, Voluntas vnionem appetit atque desiderat, vt DEO dedita mandata eius ad homines possit deferre, aliasque functiones exequi, a DEO auersa, & hominibus aduersa, nocendi cupiditatem magis explere: voluntas enim praesupponit aliquam facultatem efficiendi, vtpote sine qua voluntas nulla est. Notandum hoc contra *πεῖστρον* totius Systematis Bekkeriani *Ψεύδος*, vt appellat Dn. Budd. in Bekkerianismo reiecto §. 2., quo cum Renato Cartesio essentiam Spiritus constituit in mera cogitatione L. II. c. 6. §. 11. & p. 230. Conf. Dn. Budd. l. c. §. 13. & §. 6. 10. 11. capitis praec. de Spiritibus creatis, Dn. Engelshall in seculi moderni Praeiuiciis, p. 732. & Quenstedt in Syst. P. I. p. m. 444. 445. contra Rodericum ab Arriaga, qui Tom. II. Disp. XIII. sect. 1. negat, ex intellectiuo consequens esse, Angelos esse volituios. Add. Cap. II. Conf. I. Class. III.

§. VII. Huc accedit, quod multis Kergeri, Lignicensis Physici, aliorumque experimentis, a Voigtio adductis in Curios. Phys. p. 50 sq. comprobatum sit, posse bruta, itemque plantas, ex cineribus suis reproduci; quae productio, cum longissime distet a creatione, quantum ab eadem distabit corporum assumptio, etiam ab ipsis Spiritibus ex aëre circumstante, aliave materia, tanquam causis naturalibus, effectorum? Sedulo igitur cauendum est, ne saltu immani e via generationis (naturalis productionis) in viam creationis suas, quod monitum est Sperlingii in Synopsi

Phys. p. 20. hic probe obseruandum. Si artifices nonnulli & homines, ejusmodi automata construere possunt, quae, ipsis etiam absentibus, mirandos sane exercere possunt motus, qualia sunt v. g. horologia varia arte| confecta, perpetuum illud mobile, nec non juxta Bekk. L. I. c. 4. §. 2., Columba Archytae lignea | ponte se mouens, cujus meminit Bern l. c. p. 596. 597., & imago Kircheri ex aëre libere pendens sonosque edens, Kirch. in Phonurgia in Germ. linguam translata, p. 116. 119., Robert Boyle in Nov. Exper. Phys. Mechan. de vi aëris elastica & ejusdem effectibus Exper. 37. p. 116.: cur non Diabolus, tanquam Spiritus, vt Scriptura & Experientia docet, artificiosissimus, in & per assumptum corpus artificiose compositum praesens paria facere possit? Grapius l. c.; qui §. 19. ita pergit; Si modum hujus operationis ex me quaeres, politissime Webbere, (Cordua,) Tu mihi ostende spiritum, & ego tibi vicissim ostendam modum. Conf. Dn. Praef. Exam. Daemonol. Cord, p. 126. Totaque haec Francisci objectio prorsus, vt arbitror, euanescet, si amplectamur sententiam alteram, quae statuit, formas, quibus se Diabolus hominibus conspiciendum praebet, neque esse a DEO de nouo creatas, neque ab ipso Diabolo factas, sed assumtas, h. e. ipsi ad tempus vnitas; jam in rerum natura existentes, non nouiter productas, in quibus fuit non per modum formae informantis, sed assistentis; vnde neque haec vnio naturalis

ralis dici potest, nec personalis, sed accidentalis & παρασάλην. Vid. Baj. Comp. p. m. 253.

§. VIII. Et in hanc sententiam ingredi me iubet primò Spirituum subtilitas. Cum enim possint penetrare corpora solida, nec quicquam iis obsistat, certe quaeuis corpora sibi possunt vnire, mouere, & per illa oculis hominum se offerre, eosque ita fascinare, vt hominis figuram credant videre, cum vident truncum, aut aliud corpus, Diaboli inuolucrum. Qui potest occaecare oculos mentis, (2. Cor. 4, 4.) potest etiam occaecare oculos corporis; nam, juxta tritiorum Logicorum Canonem, si id, quod minus, est verum, etiam id, quod maius est, verum erit.

§. IX. Potest etiam Diabolus se insinuare in cadauera hominum impiorum ex sepulchris e ducta, in quibus hoc itidem sensu & modo efficaciter operatur Eph. 2., 2. Firmiterque mihi persuadeo, ideo Michaellem Archangelum (quod nomen nulli hominum competit) contendisse cum Diabolo de corpore Moysi, Epist. Jud. v. 9. (de quo, vtpote a DEO ipso sepulto in loco hominibus ignoto, Deut. 34, 6., nullus hominum, adeoque nec Josua, vt delirat Bekk. L. II. c. 23., contendere poterat, conf. Bern l. c. p. 895.) quod is in assumpto corpore apparere vellet Israelitis, vt Moysen cum doctrina sua suspectum redderet, aut etiam illa specie cultum aliquem diuinum a populo ad idololatriam procliu acciperet superbissimus Spiritus, quem alias desperabat. Eoque magis id mihi persuadeo, quò

cer.

certius est, Diabolum *κατ' ἑσῆαν, καὶ ἀνίστημι*
πρὸς, intra corpora viuorum hominum saepius
 habitasse, quod euicerunt Dn. Praef. in Corduae
 Daemonol. Exam. p. 121., Dn. Bern l. c. p. 921.
 sqq., Dn. Kettner Disp. de duobus Impostoribus
 c. 2. §. 15. Dn. Engelschall l. c. & Glanuil l. c. p. 2. p.
 128. sqq. Num etiam morbus, inquit Dn. Prae-
 fes l. c. cum Dn. Buddeo, morbum pellit? num
 morbi habent regna? num furiosus furiosum sa-
 nat? num furiosus potest ex se ipso abire in tot
 porcos? Es ist noch keiner aus der Haut gefah-
 ren, noch weniger in eine Sau, Matth. 8, 32. c. 12,
 24. sqq.

§. X. Eò imo magis mihi persuadeo, posse
 Diabolum cadauera impiorum induere, quo fir-
 mius probari potest, cum in brutis animantibus
 nonnunquam delitescere, manifesto porcorum
 Gergesenorum exemplo, l. c., & serpentis per-
 forati, ex quo Diabolus locutus Euam deceptit,
 Gen. 3, 6., quod ipsum a Beckeri pleuderminia
 vindicauerunt, Winckler in der warhafftig von
 Teuffel erduldeten Versuchung Christi p. 10 sqq.,
 Bern l. c. p. 766. sqq. & 873. sqq., Grapius c. 1.,
 Engelschall c. 1. p. 699., Reuterus im Reich des
 Teuffels P. 2. c. 19. p. 460., Quensted in Syst.
 P. 2. p. 52., Scherz. in Syst. Loc. 7. p. 141., Af-
 felm. T. 2. p. 47. §. 11., Brochm. in Syst. Loco
 de Peccato c. 4. T. 1. p. 173., Gerh. de Peccato
 Orig. §. 8. T. 2., & T. 1. p. 223., Spanh. in E-
 lencho Controv. p. 667., Luth. in Comm. in
 Gen., Pfeiffer in Dubiis vexatis in h. l., D. Seb.
 Schmi-

Schmidius in Coll. Bibl. P. I. p. 148., Mascouius, Dn. Parentis mei Gieslæ Contubernalis, in Disp. de primo primorum parentum peccato, Praef. D. Rudrauffio, & opponente Dn. Parente meo ventilata, Frischmuth in Disp. de seductione serpentis antiqui, Rom. l. c. p. 21., Riuius in Disp. pro Lic. de Serpente antiquo seductore, & Jo. à Mark in Disp. ejusdem argumenti. Nam in plerisque Bekkeri argumentis contra h. l. ostendi potest Elenchus diuisionis. Serpentis uocabulum Is accipit formaliter, pro mere naturali, cum sit materialiter supponendum pro obfesso. Taceo etiam Gentilium idola, ab ipsis facta, & à Diabolo occupata, ut sunt Teraphim, Zemees &c., de quibus infra occurret mentio.

S. XI. Nec sententiae meae quicquam derogat Bern, ita scribens l. c. p. 903. Es stehet kein Teuffel in solcher Macht, daß er solte einen verstorbenen Leib, und wenn es schon eines Gottlosen, wieder lebendig machen: sermo enim ipsi est de Samuele, quem a Diabolo ex mortuis resuscitatum & uiuificatum esse negat, quia uiuificatio & resuscitatio mortuorum fit per animarum cum corporibus suis reduntionem, id quod solius DEI, non Diaboli, opus est; hoc ipso autem non negat, quod Diabolus possit cadauera impiorum ex sepulchris eruta assumere, & sua parastasi mouere, quo ipso uita ipsis non restituitur, sed mortua manent perinde, ut truncus, vel lapis, quamuis ab homine moueatur. Hancque esse mentem Autoris, quem adhuc uehementer sequor,

con-

conjicere licet ex verbis p. 913. Nach der Heyden selbst eigenen Bekännniß werden ihre Götzen-Bilder von ihren Daemoniis beseelt. Si igitur fatetur, idola a Daemoniis fuisse animata, nec video, cur non concedat, Diabo'um in cadaucibus posse vim eandem exerere, eandem operationem.

§. XII. Quale autem fuerit corpus, in quo Diabolus accessit ad Christum in deserto Matth. 4, 1., nolo determinare. Si audiendus est Ligtfootus, qui Diabolum specie columbae, sub qua Spiritus S. modo descenderat super Christum baptizatum, Angelum lucis simulasse, & illa alterum Adamum, sicut primum specie serpentis, adortum esse, videtur suspicari, novum meae sententiae nec exiguum accedit robur. Bern l. c. 893. Winckler l. c. p. 129. sqq. Utunque autem se hac habent, &, siue species illa columbae fuerit, siue (judicio Winckleri, Theologi,) Viri honesti, per desertum iter facientis, certum utique est, quod apparuerit in forma sensibili: nam, quo minus per nudam repraesentationem internam tentationem Christi factam fuisse asseri queat, obstat, quod talis repraesentatio sine peccato fieri non potuerit. Sibi ipsi aliquid animo exhibere, aut concipere, quo ad superbiam, temeritatem, similiaque crimina aliquis incitari possit, num hoc vitio caret? Hac ratione Christus ipse sui fuisset tentator, suamque ipse perniciem serio intendisset, nec dici posset a Matth. c. 4, 1. tentatus a Diabolo, & a Paulo *χαρις ἀμαρτιῶν*

τίας, Ebr. 4. 15. ὁσιος, ἀκατος, ἀμείαντος, c. 7.
 26. Vid. Dn. Budd. l. c. §. 26. Bern l. c. p. 882.,
 sqq., Grapius c. l. c. 2. Sect. 1., Dn. Engelschall l. c.
 Ligtfoot c. l. p. 243. Meelführer in Vindiciis
 Euang., Calixtus in Euang. Scriptorum Concor-
 dia p. 85., Joh. Clericus in Animadv. ad Ham-
 mondi Annot. in N. T. T. 1. p. 17., D. Meyer im
 betr. Kind Gottes P. 1. p. 443. Addatur Har-
 monia Euang. Chemn. Gerh. Lyseriana p. 266.
 sqq., contra Bekkerum, quia verae, iniquens,
 fuerunt hae tentationes, non praestigiae tentatio-
 num Ebr. 2, 17. & c. 4, 15., non errabit, opinor,
 qui verba Euangelistarum simpliciter de circum-
 ductione, sicut sonant, retinebit; & paulo post p.
 272., Dulcissima consolatio est, quod Filius DEI
 per omnia, vt nos, tentatus est li. cc. quae consola-
 tio perit nobis, si imaginarias Christi tentationes
 fecerimus, verba sunt manifesta, παραλαμβάνει
 &c. Praeclare Hunnius in Coñ. p. 37. sq. Mirabi-
 tur quispiam, quo pacto Diabolus Christo mon-
 strare potuerit omnia regna mundi hujus, cum
 non sit vllus in orbe locus tam excelsus, & quo
 vel vnum regnum ei monstrare potuerit. Sed
 hunc nodum soluit Lucas, scribens: Diabolum
 Christo in puncto temporis monstrasse regna
 hujus mundi, & vniuersam gloriam illorum. Vn-
 de palam fit, non ipsa regna, sed quoddam horum
 phantasma fuisse oculis Saluatoris a Satana obje-
 ctum, propterea vero non tota tentatio phanta-
 stica est. Recte tandem dicit Gregorius, nihil
 esse mirum, si Christus a Diabolo se permisit cir-
 cum-

cum.

cumduci, qui a membris illius se permisit crucifigi. Bekkerus videlicet non attendit ad miraculosae Christi conceptionis puritatem Luc. 1. 35., nec cum Diabolo ad Exinanitionis statum, Phil. 2. 6. seqq., nam hic Diabolum, ut homines multos, de vera Christi diuinitate dubium reddidit, & Christi passionem in Ministerii sui initio ac fine, reliquis acerbiores: nec ad Majestatis Christi radios, quos nonnunquam in summa exinanitione ostendit, dum v. g. se conspectui hominum subduxit Joh. 8, 59.: nec ad Diaboli, adorationem postulantis, audaciam: nec ad species intelligibiles in hominibus producendi & aëris phaenomena atque imagines varias repraesentandi facultatem Eph. 2, 2. Mauult Saluatorem suum per horrendam blasphemiam dicere imprudentem & inscium contra Scripturam, quam cum Scriptura a Diabolo fateri tentatum.

§. XIII. Adducit me deinde, vt credam, Diabolos noua corpora, quibus appareant, non construere, animae humanarum actionum principii consideratio. Anima enim si potentia gaudet actiua mouendi corpus hominis, cum quo vnita est, quod ipsa non fabricauit, Jac. 2, 26., quidni Diabolus, tanquam Spiritus completus, agere possit in quoduis corpus creatum, illudque sua parastasi mouere, quamuis a se non compactum? Si cochleæ in conchis suis, mimus in pupis, hoc praestare possunt, annon Diabolus in assumpto corpore per operationem immediate assistentem idem possit efficere? Conf. Dn. Budd.

l. c.

l. c. §. XIV. Grapius l. c. M. Musigs Licht der
Weißheit P. I. p. 580. sq. & 109. Bernl. c. p.
797. sqq. Romanus l. c. §. 26. Infero hinc rur-
sus contra Bekk. L. II. c. 7. §. 6. : Si corpus habet
potentiam passiuam recipiendi operationes ani-
mae, concha domiportae, pupa mimi; quid-
ni etiam quoduis corpus habeat potentiam reci-
piendi operationem Spiritus completi? Vnde e-
nim denegabitur capacitas?

§. XIV. Quod vero regerit Cordua p. 95.
Kan ein Geist einen Leib annehmen, so hat der ewige
Sohn Gottes dergleichen zu thun vermocht, am-
bibus accipio manibus; indidemque contra I-
psum, atque Calixtum, sic infero: E. potuit Filius
Dei apparere in V. T., in forma quadam visibili
ad tempus assumta, eaque suae incarnationi futu-
rae praeludere, quod magna tamen contentione
negat etiam Bekkerus L. II. c. 8. §. XI. & c. 14.
§. 1. E. iniqua est sententia aduersus Manoam.
lata p. 63., *Wiewohl Er einen sehr grossen Irr-
thum begieng, wenn Er Jud. 13. v. 22. meinet,
Gott selbst gesehen zu haben: nam, si potuit Filius
Dei conspici in forma assumta, error Manoae
tantus non erat: quid? quod non Manoah,
sed Cordua, turpissimo errore adstrictus tenetur,
quippe qui ignorat, Angelum, quem vidit Mano-
ah, esse eum, cuius nomen est מלאך mirabilis, v.
18., is autem nullus est alius, nisi Filius Dei incar-
nandus, qui hoc nomine insignitur Es. 9. 6., id
quod sine dubio agnouit Manoah, Cordua fide
dignior, & cuius testimonium solum posset suffi-*

cere, si vel maxime aliis argumentis destituere-
mur: plus namque valet, quam decem, quam cen-
tum, quam mille Francisci. Atque haec incarna-
tionis Christi praeludia, τεκμήρια & pignora, vt
non inferunt plures ἐνοσηρώσεως καὶ ἐνανθρώπη-
σεως, quod nobis obtrudere conatur Calixtus: ita
nec vnam, veram, & realem Christi incarnatio-
nem, atque humanam naturam suae hypostasi in-
separabiliter, non ad tempus, vnitam tollunt: vn-
de vero iudicari potest, quam falsa, quam vana &
profana ad bonam, & ex assumptione corporum
Angelorum legitime deductam consequentiam,
addatur ἐπίκρισις: Mithin fällt dessen wahre
Menschheit auf einmahl hinweg. Si vel vnum
dictum Scripturae, quo, vt loquitur Dn. Praef. l.
c. p. 127., de re & veritate, deque veri corporis
& natiuitatis attributionibus luculenter edoce-
mur, impugnasset Franciscus, perfectum Mani-
chaicum egisset, cuius haereseos per insignem
calumniam nos postulat, quam infra amoliar.
Conf. Act. Erud. Germ. anni 1717. P. 46. p. 715.,
itemque Dn. Praefidis Noua Spectralia & Magi-
ca Theor. II. & III., vbi ex Dn. Thomasi Thef.
de Crimine Magiae, & Dn. Romani Schediasm.
cit. tota haec materia sub vno aspectu constituta
legi potest.

§. XV. Vnum adhuc Francisco inepte vide-
tur dictum a Buchenroedero, quod Hic Spectrum
Schweickershusanum thesauri 9000. aureo-
rum Vngaricorum pollicitatione populum ad
manuum porrectionem alexisse perhibet, pro-
inde-

indeque Ille postulat probari, 1) daß so grosse Schätze in der Erden vergraben, 2) daß selbige gewisse Geister besitzen, 3) daß diese Geister gezwungen werden können, sothane Reichthümer denen Menschen zu zeigen? pp. 102. 103. 117. 118. Quod vero attinet ad Momentum I., facile largior, totthesauros, integra Regna pretio equiparantes, imo superantes, in terra non esse abstrusos; illud potius miror, Franciscum a patre mendaciorum veritatem expectare, nec dolum eius quo protoplastos decepit, & quo ipso Salvatorem nostrum aggressus est, animadvertere, vanam rerum, quas dare non poterat, pollicitationem. In membro II., plus praesidii sperare videtur Franciscus, illudque fortiter negari posse credit illo Davidis effato, Die Erde ist des Herrn Ps. 24, 1. sed & se ipsum de gradu deiicit, Wir haben, inquit, über selbige weiter kein Eigenthum, als so viel uns Gott darvon eingeräumet hat: idem ergo applicet ad Diabolum, & sibi a nobis dictum putet, nec propterea existimet, peculiare Daemones thesauris praesidere. Ad haec autem prompta si iterum est & parata responsio, In der Schrift finden wir nicht, daß Gott dem Teufel etwas zu erlauben sich erkläret, p. 105., satis sane est impudens, & apertum diffundit crimen, cuius confestim argui potest ex exemplis Euae & Christi, Gen. III., Matth. IV. 1. sqq., Jobi & Pauli, quorum corpora Satanas miserrime afflixit, Job. 1. 12. sqq., coll. c. II, 6. sqq., 2. Cor. XII. 7., Achabi, 1. Reg. XXII. 22., incesto flagitio

se polluentis 1. Cor. V. 5., Hymenaei & Alexandri 1. Tim. I. 20., quos Satanae tradidit Paulus. Contra loca haec posteriora duo ipse Bekkerus fatetur se nihil afferre posse L. II. Fasc. Mund. c. 25. §. 24.; priora duo jam vindicauimus, tria reliqua defendit Bern l. c. p. 907. sqq. conf. Dn. Praef. Coll. Pol. in Controu. MSS. qu. 2. p. 2. Si imo nihil Diabolo a Deo conceditur potentiae, quorsum Spirituale armamentarium? quorsum adhortatio Pauli, Eph. 6, 11. sqq., c. 4, 27., conf. Jac. 4, 7.? Et quae praeterea in occultam Dei permissionem euomuntur, ad omnem Diaboli potentiam e mundo tollendam expromta, reservare placet ad Cap. III. Porismatico-Elencht., in quo ipso etiam aperire polliceor, quid sentiam de Membro III.

§. XVI. Hoc vero capite quid sim consecutus, ut clarius pateat, sentiatque Franciscus, se, a Bekkero deceptum, magna vel impudentia vel imprudentia ipsi Spiritui S. & sensibus repugnare, ex Francisco sequentia libet subiungere, cum haecenus dictis conferenda: Es ist wahr, inquit, daß von den schlimmen Geistern mit Bestande der Wahrheit nicht ein einziger Buchstabe aus denen Büchern des N. T. zu einem Verweifthum aufgebracht werden kan. p. 52. Contrarium autem ostensum est supra in §§. III. & X. in exemplis Aegyptiorum, Sauli, & Euae, qui, Spiritus dari malos, maximo suo damno persenserunt. Wenn die guten Geister denen Frommen zum Schutz und Verwahrung dienen, warum solten sie denn nicht

auch denen Bösen zur Straffe und Veinigung seyn können, argumentatur p. 61. Sed Spiritus talis non poterat esse, qui specie Samuelis apparuit, Evam seduxit, Christum tentavit ll. cc. Hierbey bleibt der Zweifel übrig, ob was in der Natur, dadurch wir die bösen Geister zu unsern Diensten zwingen können? scribere pergite p. 62. Dubium vero hoc soluit muliercula Endorina §. III., pleniusq; soluetur infra c. III. Conf. II. §. 3. Mon. 8. Da unsere und der Geister Natur ganz nicht mit einander bestehen können, so fällt auch alles, was von der Gemeinschaft und pactis mit denen Geistern geglaubet wird, von selbst hinweg, colligit pp. 94. 62. At quia contrarium itidem demonstratum est §. III., illud utique nec abnuente Francisco stabilitur. Wolte eingewendet werden, (verba porro & l. c. Francisci sunt) ein Geist vermöge einen Leib anzunehmen, dadurch er geschickt werde, mit uns umzugehen, so vermag man solches weder aus der Schrift, noch aus der gesunden Vernunft, darzuthun. Vtrumque sane praestiti inde a §. IV. vsque ad §. XIV. Et ex pacto iam recte postulo, vt Is fidem adhibeat sententiae de corpore impenetrabili & inuisibili, itemque de nummis magicis, von unsichtbar und fest machen, Kugel abweisen, und den Hecht = Thalern, aliisque rebus, fidem eius superantibus, ex pactis illis nihilosecius prouenientibus, et intercedentibus quidem, acanthidis nido, semine filicis, (eines Reissigen = Nests, Farren = Kraut = Saamens, der

Spring-*Wurzel*) aliisque herbis, radicibus, feminibus, literis, & characteribus, velut externis signis & symbolis: Franciscus enim de his omnibus scripsit p. 94. Diese Dinge zu glauben, gehöret gar eine grosse Einbildung dazu. Ueberhaupt müste alles auf ein pactum ankommen. Postulo etiam, vt, assumptione corporum sufficienter probata, quae de spectris, de virunculis, speciatim metallicis & montanis, s. Cobalis, narrantur, non promiscue omnia odioso fabularum nomine suspecta reddat, nec virunculos metallicos indistincte & ad vnum omnes in metallifodinarum virulentas exhalationes, vapores, & aëris compressionem, aut in metallifossorum fraudes, transformet. Conf. Lauaterus de spectris p. 102. seq. & Posneri Disp. de Virunc. Metall. Hac enim sententiarum collatione, & sine praedudiciis, sine partium studio, si suscepta fuerit diiudicatio, totum corrueat Corduanae Daemonologiae *судна.*

CAP. II.

Porismatico - Didascalicum.

Itaque ergo, certitudine in medium allatae historiae firmata, corroborataque fide Dn. Buchenroederi, habent, qui nihil admittunt, nisi quod oculis vident, quod manibus contrectant, habent, inquam, quam postulant

Confect. I. Sensuum experimento, diuinis eloquiis probato, fundatam Daemonum existentiam.

§. I.

§. I. Illas namque operationes, quae de Spectro nostro referuntur, bono Spiritui quo minus attribuas, prohibent: (1) Falsa boni Angeli ostentatio, quam Diabolo propriam esse nos docet Spiritus S., 2. Cor. 11, 14. ex quo nimirum loco cum Dn. D. J. Schmidio Dn. Praefes in Exam. §. 2. egregie ostendit, distinctionem Angelorum in bonos & malos rei esse, non rationis; (2) mendax animae cuiusdam simulatio, quae sane terriculamenti istius malignitatem euidenter arguit. Anima enim, quam mentitur, aut hominis boni fuit, aut mali, tertium non datur; Si hoc admittas, habemus, quod volumus, quoniam posito vno reiatorum ponitur alterum, & ab existentia malarum animarum ad existentiam Diabolorum V. C., siquidem cum his eorundem cruciatuum socias dicuntur, & hi ab illis, tanquam peculiare essentiae, discernuntur Matth. 25, 41. Adde, quod Scriptura expresse testatur, impiorum animas, a corporibus separatas, continuo in aeternae damnationis barathrum detrudi sine spe liberationis, atque adeo cum heluone redire non posse, Luc. 16, 27. carceri inclusas 1. Petr. 3, 19. 20. nunquam egressuras, Matth. 5, 25, 26. nec visuras lucem Pl. 49, 15, 20. Sin istud statuas, rursus contradicis verbis coelestis oraculi, ex quibus de piarum animarum ex corporis ergastulo migrantium immediata & non interrupta salute certi sumus. Immediata, inquam, quia cum nullus retardat aut intercipit dolor, ante perceptionem,

nem, in purgatorio nescio quo, iam pridem exusto, subeundus, Joh. 5, 24. Luc. 23, 43. Philipp. 1, 23. Marc. 16, 16. Apoc. 14, 13. Quenst. Syft. P. IV. p. 557., & Gerh. in LL. de Morte, num. 159. lqq., & in Confess. Cathol. L. II. part. 2. artic. de purgatorio, Baier. Comp. p. 385. Scherz. in Purgatorio exusto D. Gerlachii T. II. Disp. Theol. p. 4037., Feuerbornius sacrarum Disqu. P. III. p. 569. D. Haberborns gründliche Vertheidigung P. II. p. 234. lqq., Chemn. Conc. Trident. Exam. P. III. p. 138. Non interruptam nomino, quia eius participes, nunquam possunt sede beatorum propria exturbari; sunt enim in manu DEI Sap. 3, 1, ex qua non possunt eripi Joh. 10, 28., in sinu Abrahae, Luc. 16, 22. in quo soventur ita, vt prae amore non possint dimitti v. 27. 29.: tantum abest, vt in mundo oberrantes, mentiri, honorem aliquem ab hominibus postulare, piis metum incutere, aut collum obtorquere conentur, DEI voluntati per omnia conformes. Sicut ex inferno nulla est redemptio: ita piarum animarum e caelo non datur reditus. Conf. 2. Sam. 12, 23. Eccles. 38, 22. Addantur characteres ominum, a bonis vel malis Angelis profectorum, quos ex M. Sonntagii Sicilimentorum Fasc. de Spectris & Ominibus Morientium iunctim exhibet Dn. Praef. in Disp., quae Noua Spectralia sistit & Magica, Theor. X. (3) facta sermonis immutatio, quae ipsa *Quatuor* naturam ostendit a DEO alienam, & Diabolo simillimam. DEVS enim, vt est immutabilis, ita in voluntate, dictis & factis, constans, & semper sui simi-

similis, *παρ' ᾧ ἔκ' ἐν παραλλαγῇ ἡ τροπῆς ἀπε-
σκίασμα* Jac. I, 17. vid. Scherz. Disp. de illustrif-
sima diuinæ immutabilitatis Majestate; contra
ea Diabolus est Spiritus vertiginis Es. 19, 14. Spi-
ritus mendax I. Reg. 22, 22. Joh. 8. 44. (4) pe-
cuniaæ arrogans pollicitatio, manu quasi stipu-
lantibus facta, et graue perhibens testimonium de
veteratorio tentatoris ingenio, quo is in serpente
latens, & protoplastis singularem similitudinem
cum Deo pollicitus est, & hos seduxit Gen. 3, 6.
Sap. 2, 24. quodque in sanctissimo nostro Saluato-
re expromere non est veritus, propositis vniuersi
mundi diuitiis Matth. 4, 8. 9. (5) ingentis stre-
pitus excitatio; qualis etiam circumsonabat au-
res Ægyptiorum, Sap. 17, 4. coll. Pf. 78, 49.: &
(6) seuera mortis comminatio, quæ illum *ἀπ'
θρασκίονον ἀπ' ἀρχῆς* manifeste prodit Joh. 8,
44. Nam signa bonorum Angelorum se mode-
ste admodum leniterque habent, neminem læ-
dunt, a diuinorum praeceptorum linea nullo mo-
do discedunt. vid. Dn. Praefidis Noua Spe-
ctralia & Magica I. c.

§. II. Et possent haec argumenta sola nos ad-
ducere, vt crederemus, dari Diabolos. Magis
tamen vt moueamur, & nosmetipfos muniamus
contra Franc. & huius fursuris homines, cum
illis alia Scripturae dicta placet adhuc coniunge-
re, eademque tribus distincta classibus;

Classis I. est eorum, quæ Angelorum quo-
rundam lapsum, lapsorumque poenas, probant
1. Petr. 2, 4. Jud. Ep. v. 6, 1. Joh. 3, 8. Joh. 8,

44. 1. Tim. 5, 21., quo postremo in loco τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων mentio fit, electio autem praesupponit nonnullorum reprobationem Apoc. 12, 9., reprobatio lapsum, qui etiam ex dictis V. T. a Dn. Praesl. l. c. p. 113. probatur: Autoribusque citatis add. Theologi nostri veterani, Dn. D. Stempelii, Nott. Theol. ad Comp. Hutt. p. 351. sq., vbi ad locum Petrinum contra Bekkerum L. II. c. IX. §. II. obseruat, esse quidem Diabulos post lapsum statim in infernum detrusos, ante tamen diem iudicii permittere Deum eos exire in terram, vbi homines tentent, impios vexent, Apoc. 20, 2. 3. Vnde, inquit, aliud eorum πῦρ est ordinarium, aliud extraordinarium, in quo ipso versantes, ab infernalibus cruciatibus plane liberi non sunt, sed quocumque Daemones volitant, vbique suam gehennam circumferunt, vt loquitur ex Beda Scherz. in Coll. Anti-Soc. p. 991. conf. Quenst. Syst. P. I. p. 450. sqq. Bald. Cal. consc. p. 569., Hafenreff. LL. Theol. p. 263., Friedl. Medull. p. 504. & Dn. L. Schwarzii Programma, quo ad celebrandum Natalem CXII. Ill. Casimiriani inuitauit, Bai. Comp. p. 280. sqq. 290. & ipse Bekkerus, L. II. c. 9. §. I., ita contra Franciscum differens: Mit diesen zweyen Zeugnissen, des H. Herrn Jesu selbst, Joh. 8/44., und seines lieben Apostels, I. Joh. 3/8., die klar und deutlich reden, daß der Teuffel von dem Stand, darinnen er von Gott geschaffen war, abgefallen sey, gebühret uns zufrieden zu seyn. quod Bekk. iudicium, in quo & acquiescere decet

Fran-

Franciscum, contra Dn. Autorem Disp. de Crim. Magiae, qui falso dixit, Bekkerum negare existentiam Diaboli, apprime notandum, obseruante Dn. Rom. in Sched. de Spectris Sagis & Magis §. 12. Summamque tandem cogitationum mearum de verbis 2. Petr. 2, 4. hoc expono argumento: Quaecunque substantiae ab ipso Spiritu S. vocantur *ἄγγελοι ἀμαρτήσαντες, εἰς κρίσιν* (condemnationis v. 4.) *τετηρημένοι*, in oppositione ad *ἄγγελος ἐκλεκτός*, Pseudo-Prophetas, & homines lapsos, tum in genere v. 1-3, tum in specie ad ante diluuianos v. 5., ad post diluuianos v. 6. 9. 10., omnibusque hominibus tanquam exemplum iustitiae vindicatiuae proponuntur v. 3. 4. 6. 11., illas ab Angelis electis, hominibus, hominumque prauis concupiscentiis, accurato discrimine vult seiunctas, adeoque etiam ab Exploratoribus Israeliticis, qui in deserto sunt mortui, Ebr. 3, 17.: neque enim certa potest dari ratio, quod omnes fuerint *ἄδικοι*, quos Deus vult seruare in diem iudicii *κολλάζομενος* v. 9. Atqui -- E. Hic murus aheneus est, qui contra Bekkerianos insultus perstat.

Classis II. est eorum, quae sistunt Diabolorum a bonis Angelis, hominibus, eorumque prauis cogitationibus, distincta & expressa Nomina, quae summo studio collecta sunt a Dn. Praef. in Exam. p. 107. sqq. Addantur Flacii Clav. Scr. S. P. I. p. 231. 38. 1191. Calov. Theol. Pos. p. 134., Voëtii Disp. P. I. p. 909. sqq. Vniuersa autem ad duo genera referri possunt: Vnum est essentialiale,

tiale, reliqua adscititia sunt, & essentiae superad-
 dita, illud Diaboli cum bonis Angelis semper ha-
 bente commune, haec cum hominibus nonnun-
 quam, nunquam cum Angelis bonis, excepto solo
 Angeli vocabulo, quod etiam commune est: illo
 semper ab hominibus internoscuntur, his ut plu-
 rimum ab Angelis bonis, semper ab hominum
 cogitationibus & pravis concupiscentiis. Vn-
 de de hominibus vsurpari legas nomen Angeli,
 Gen. 32, 3. Num. 20, 14. c. 24, 12. Jos. 6, 25.
 Jac. 2, 25. Judic. 7, 24. 1. Sam. 23, 27. 1. Reg.
 19, 2. & de verbi diuini Ministris 2. Paral. 36,
 15. 16. Hagg. 1, 13. Malach. 2, 7. c. 3, 1. Matth.
 11, 10. Marc. 1, 2. Luc. 7, 27. Apoc. 1, 20. c.
 2, 1. c. 3, 1. obseruante cum aliis Bai. in Comp.
 p. m. 250. De Hominibus vsurpatur nomen
 Leonis Prou. 28, 15. Zeph. 3, 3. Ps. 57, 5. 58,
 7., Draconis & Serpentis Ezech. 29, 3. Luc. 10,
 19. Marc. 16, 18., Diaboli Joh. 6, 70. Tit. 2, 3.
 1. Tim. 3, 11., Satanae 1. Sam. 29, 4. 2. Sam. 19,
 22. c. 24, 13. 1. Reg. 5, 4. c. 11, 14. 23. Matth. 16,
 23. & Marc. 8, 33. Contra nomen Spiritus, aut
 cum addito spiritus mali, aut quoduis aliud ex
 infra recensendis, non item vsurpatur; licet
 enim de hominibus haud raro dicatur, nunquam
 tamen ipsam substantiam denotat, sed qualitates,
 & inclinationes, vel bonas vel malas, & tunc
 semper fere ponitur in regimine, nunquam cum
 determinatione malus, quae habetur 1. Sam. 16,
 14. Conf. 1. Sam. 11, 6. 2. Paral. 36, 22. Hagg.
 1, 14. Esdrae 1, 5. 2. Paral. 21, 16. Es. 37, 7. Jer.

51, 11. Ezech. 13, 3. Dan. 5, 20. Rursus Angelos Principes appellari videas Dan. 10, 13, 21. ἀρχαῖς Col. 1, 16., Viros Gen. 18, 2. Filios (Dei) Job. 1, 6. c. 2, 1. Homines autem, aut Filios hominis nusquam. Illum sensum ipsa Scriptura suppeditat, hunc nunquam. Quoties Scriptura per nomen Angeli, Diaboli, Satanae, Leonis & Draconis, hominem intelligit, aut Spiritus vocabulo prauum impulsu, se ipsam manifeste explicat, vt palam fit ex li. cc. Contra Spiritus mali, aut Angeli mali cum addito, aliorumque quorumuis nominum, praeter illa quinque, quae ipsa Scriptura de hominibus, & sextum, quod de prauo impulsu interpretatur, mentione facta, hos pariter denotari, nullibi dicit Scriptura; imo ipsa illa sex Nomina in reliquis locis omnibus pro hominibus accipi, aut prauo eorum impulsu, nullibi dicit, quin potius contrarium diserte asserit: E. alia interpretatio non est admittenda, nisi quam tradit ipsa Scriptura. Ex quo etiam intelligitur, eorum collectionem, qui propterea, quod dicta nomina interdum de hominibus & prauis eorum voluntatibus vsurpantur, reliqua omnia, vel ipsa etiam, semper de iisdem intelligenda esse censent, non magis procedere, quam eius, qui Angelos bonos, quos existere fatetur Franciscus, vellet negare propterea, quod Principes nonnunquam vocantur, Viri, & Filii. Porro, bonorum quoque Angelorum ministerio vtitur Deus ad puniendos impios; sed, eos etiam per metonymiam quandam a malo effectu malos appellare, ratio loquendi,

di, Scripturis vfitata, reclamatione. Angelus, cui ad-
 scribitur Assyriorum strages, saepissime nomina-
 tur in sacris paginis 2. Reg. 19, 35. Es. 37. 36. Ec-
 clesiast. 48. 24. 1. Macc. 7, 41., omniaque loca ad
 vnam conspirant appellationem: vbique enim
 vocatur **אֱלֹהֵי יְהוָה**, *ὁ ἄγγελος τῆς κυρίας*, nullibi
רעה רוח vt v. g. Angelus Sauli perturbator 1.
 Sam. 16, 14. 15. 16. 23. Per Angelum Deus pri-
 mogenitram Aegyptiorum occidit Exod. 12,
 23.; intra tres dies 70000. virorum peste absum-
 fit 1. Paral. 22, 14. 15.; Agrippam percussit, vt mo-
 reretur Act. 12, 23. At nullus horum Angelo-
 rum propterea malus appellatur, vel malorum.
 Quae veritas nec ipsum latet Franciscum. Nam,
 cum dixisset: Wenn die guten Geister denen
 Frommen zum Schutz und zur Verwahrung die-
 nen, warum solten sie denn nicht auch denen Bösen
 zur Straffe und Peinigung seyn können? statim
 subiungit, weswegen sie selber aber nicht böse
 werden, quo ipso fatetur, Spiritus bonos non pos-
 se malos vocari, vel malorum, cum significatio
 semper eadem maneat, & substantiuum pro Ad-
 iectiuo ponatur, destruitque adeo, quod verbis
 modo adstruxerat prioribus: daß die Geister
 thehr nicht, als nur von einerley Art p. 61. Vsu
 denique loquendi Scripturae perpetuo cogitatio-
 nes & pravae concupiscentiae audiunt, **רע
 רעה לב רעה** figmentum cogitationum cordis
 malum Gen. 6, 5. & 8, 21. *σάρξ, τὰ θελήματα
 τῆς σαρκὸς καὶ τῶν διανοιῶν, ἐπιθυμίαι τῆς σαρκὸς,
 τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς, σὰρξ σὺν τοῖς παθήμασι,*
 σῶ-

σῶμα τῆ θανάτου, τὰ μέλη, τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πάθος, ἐπιθυμία κακῆ, παλαιὸς ἄνθρωπος, καρδία, διάνοια, λογισμοὶ, διαλογισμοὶ, ἐνθυμήσεις, Matth. 9, 4. Joh. 3, 6. Eph. 2, 3. cap. 4, 18. 22. Rom. 7, 7. 8. cap. 8, 7. 27. cap. 2, 15. Coloss. 3, 5. Luc. 24, 38. Luc. 11, 17. At vero Diabolorum appellationes ad malas cogitationes transferri, si nomen Spiritus exceperis, nullibi reperies, & nec hoc quidem sine vilo discrimine. Diesen Gebrauch der Wörter stehet uns nicht zu, zu verändern, sonst würden wir einander nimmer recht verstehen, egregie monetur a Bekk. L. II. c. I. §. 15., cui monito si locum dare voluisset Franciscus, non adeo fluctuasset, non tam ancipiti cogitandi cura distraxisset animum, sed suis potius se facile extricare potuisset erroribus. Robur autem sic magis perspicitur argumenti & enthymematis, quod iam subiungo, & haecenus dicta confirmaturum censeo. Nam Diaboli (quod eorum nomen tricies bis in Scriptura occurrit) a Scriptoribus Θεοπνεύστοις etiam vocantur 1) **עֲבֵרִים** Pl. 78, 49., ἄγγελοι τῆ Διαβόλου, Matth. 25, 41. Ap. 12, 7., non, ἐκ τῆ διαβόλου, quae descriptio hominum impiorum est, Joh. 8, 44. 1. Joh. 3, 8., non enim temere creditur, Matthaeum asserere, ignem infernalem paratum esse Diabolo, καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτῶ, cum potuisset etiam dicere καὶ τοῖς ἐξ αὐτῶ, ut inter Diabolos, & homines κατηραμένους, notabilem constitueret differentiam; 2) lexagiester τὰ δαίμόνια, quae opponuntur irrogenitis, vera, viva & saluifica fide deltitatis, & adhuc contremiscunt, quae vocan-

tur nomine promiscuo πνεύματα, Luc. 10, 17. 20. & cum addito ἀκάθαρτα vna & viginti vicibus Marc. 1, 23. 26. & 27., πονηρά nouies Act. 19, 13. non αἷμα, non σὰρξ, Ephes. 6, 12. quae ipsa in sacerdotes sanctorum non conueniunt: in singulari 3) ὁ Θεὸς τῆ αἰῶνος τέτης, 2. Cor. 4, 4. ὁ ἄρχων τῆ κόσμου τέτης Joh. 12, 31. ὁ ἄρχων τῆς ἐξουσίας τῆ αἰῶνος Eph. 2, 2. βεελζεβὺλ, ὁ ἄρχων τῶν δαιμονίων Marc. 3, 22. Matth. 12, 24. 4) ὩΠΙ serpens Gen. 3. ἸΠΔ aspis Pl. 91, 13., ὁ ὄφις Euae seductor 2. Cor. 11, 3., Draco e coelo deiectus, descendens ad incolas terrae Apoc. 12, 7. 9. 12. 5) ἸΠΩ, Leo ferox & immanis Pl. 91, 13., λέων ὠρυόμενος 1. Petr. 5, 8., 6) ἸΩΨ, consilium numerandi populos suggerens, 1. Chron. 21, 1., & Jobum ulecribus percutiens, a facie Dei egres- sus, h. e. permissionem nactus Job. 2, 7., ὁ Σατανᾶς Matth. 12, 26., modo βεελζεβὺλ dictus v. 24. & generaliter ὁ Διάβολος Act. 10, 38., per appositionem ἄγγελος σατάν 2. Cor. 12, 7., quae appellatione de hominibus non occurrit in sacris pandectis. ὁ ἀντίδικος ὁ κατήγορος, e coelo deturbatus 1. Petr. 5, 8. Apoc. 12, 9. 10., ὁ ἐχθρὸς, collatus cum homine inimico zizania spargente Matth. 13, 25. 28., Filio hominis e diametro oppositus, qui non est nudus homo v. 37., & ob hoc non nomine proprio alicuius hominis, sed expresso nomine, Diaboli signatus v. 39., a quo, tanquam causa principali, quasi semē proueniunt οἱ υἱοὶ τῆς πονηρίας, eripientis uerbum ex cordibus hominum, pariter ac curae seculi eripiunt v. 19, 22. & contra a Fi-
lio

lio hominis sunt *οι υιοι της βασιλειας* v. 38., & tandem, plerisque his Synonymis *ἐξηγητικῶς* coacervatis, *ο Δρακων ο μέγας*, *ο ὄφις ο αρχαῖος*, *ο καλέμενος Διαβολος* καὶ *ο Σατανᾶς*, *ο πλανῶν τὴν οἰκὴν* *ο λην* Apoc. 12, 9., & in oppositione ad Christum, Belial, 2. Cor. 6, 15., itemque in oppositione ad Deum, qui a Saulo recesserat, Spiritus malus, 1. Sam. 16, 14., coll. 28, v. 15. E. Diaboli sunt distinctae ab Angelis bonis, hominibus, hominumque pravis cogitationibus, Substantiae;

Progredior ad Classē III., quae Diabolorum Operationes complectitur; suntque vel immanentes, quae in ipso Diabolorum intellectu & voluntate terminantur, vel transeuntes, quae in alio subiecto extra illos recipiuntur. Has Baierus prolixè exposuit in Comp. p. 283. sqq., Dn. Praef. in Coll. Bai. MS., & in Coll. Polem. MS. in Controv. rec. Q. II., nec non in Exam. Dæmonol. Cord. p. III. Illas autem quod attinet, in Intellectu astutia suam habet hospitium, 2. Cor. XI, 3., Eph. 6, 11., stupiditas in rebus spirituales, de qua idem Bai. l. c. p. 282., itemque fides illa historica Jac. 2, 19. Marc. 1, 24. 34. c. 3. 11., Luc. 4, 41. Act. 16, 16., 17., in voluntate mendacium, Joh. 8, 44., ira & indignatio Apoc. 12, 12. 17., odium & invidia Sap. 2, 24., 1. Petr. 5, 8., dolor & desperatio Jac. 2, 19. Apoc. 20, 10., in appetitu *ἐπιθυμία* Joh. 8, 44. Et de Operationibus transeuntibus vti ex antecedentibus loca adhuc repeto, 1. Sam. 16, 14., coll. 28, v. 15., Job. 1, 6., sq. 2, 1, 2., sq. 1., Joh. 3, 8., Matth. 4, 11.; ita ex

iis sic argumentor; Quicumque Spiritus coram Deo apparet in medio Filiorum Dei, per totum terrarum orbem mira celeritate discurret, observat attente singulas singulorum hominum actiones, & aduersus eos Deum incitat, successione sua Spiritum Domini excipit, rursus ab hominibus discedere coactus, Angelos bonos habet Successores, opera sua Christi natiuitate soluta expertus est secus, ac finis incarnationis Christi respectu hominum describitur, Matth. 18, 11., Luc. 19, 10., protoplastis nostris, in statu innocentiae constitutis, felicitatem inuidit, *ἐπιθυμίας* sentit, in quas, tanquam in obiectum suum, fertur *τὸ ἄλλο* impiorum hominum, Ille est distincta essentia ab Angelis bonis, hominibus, hominumque vitiosa natura, Atqui Diabolus. -- -- E. --

§. III. Vult hoc Scriptura, testantur Sensus, suadet etiam Ratio, quae nominatim de Oraculis memoriae prodita sunt, expendens. Oraculum sane Apollinis consulentibus Atheniensibus praedixit, incepta eorum prospera futura, si Miltiade Duce vterentur. Lacedaemonii omnia ad Oracula referre consueuerunt, nam ipsis inimica Aduersariorum consilia haud raro apparuerunt, De Oraculo Hammonis antiquissimo, & circa A. 1902. illustri, vidd. Schled. Synopf. Hist. Deor. fatid. p. 14., Moeb. de Orac. p. 47. 51. 52., de Dodonaeo & Delphico, Moeb. c. l. p. 53. 54. 56. 113., Euf. Praep. Eu. L. 5., Dyckins. Delph. Phoen. p. 9. 80. 81. 85. 60., Pocock. Spec. Hist. Arab. p. 90. 91., vbi etiam de Arbore diuinatri-

ce agitur, & Maiol. dier. canic. p. 473. sqq. Huc referendi sunt Teraphim, ex quibus, Diabolum Sabilis responsa dedisse, probant, Pocock. l. c. p. 89. 95. 139. sqq., Pfeiffer in Disp. de Teraphim §. 17. Michael in Not. ad Gaffarell. p. 203., Bern p. 522. sqq. Vidd. Loca Script. Gen. 31., 19., 30., 34. 35. Ezech. 21, 22., Zach. 10, 2., itemque Zemees, de quibus ita Bern p. 656., Petrus ab Angelicria erzehlet, daß des Königs Guamaret Zemen off für Zorn in die Wälder entlossen, und drohe denen Caraiben, wenn sie Ihm nicht besser dienen würden, wolle Er den Aignan unter sie senden, d. i. die Teuffel, welche Ihnen auch off erscheinen, und sie grausam zerschmeißen. Rog. Offene Thür zum Heydenthum p. 971. 974.

§. IV. Illa autem Oracula vel ab Homini-
bus profecta sunt, vel a Deo, vel a Diabolo. Ab
hominibus profecta non esse, probant citati Au-
tores, & in his Moebius p. 118. sqq. & Bern p.
588., quod talia fuerunt praedicta, quae ab homi-
nibus praedici non potuerunt, ut obitus & ad-
ventus longissimo locorum interuallo seiuncto-
rum &c.; probant Zemees, de quibus modo di-
ctum est: probat imaginum nonnullarum, ex
quibus oracula edebantur, angustia, nullum o-
mnino hominem capientium, qualis erat auis Ro-
manorum in monte Garizim ex cupro facta, Sa-
maritanos accedentes hac voce prodens, Ebrae-
us: & canis cupreus latrans, quoties piratae se o-
stenderunt, Vidd. Pfeiff. Diss. cit. §. 10. ex
Chron. Samarit. c. 46., & ex Justi Jud. Chorogr.,

Hotting. Hist. Or. l. i. c. 8. p. 188., nec non Gaffar. Curios. c. 3. & Mich. in Gaffar. Patet id etiam ex eo, quod ex brutis animantibus oracula acceperunt Mexicani, Bern p. 659., Rog. p. 945. Quis ergo in his latuerit? quis ex aliis idolis voces ediderit, ut dolus ab hominibus perspicacissimis nunquam animaduerneretur? Certe, simulac Sacerdotes fanorum corrupti aliqua callid fecerunt, statim inuentus est Demosthenes, qui, detecta fraude, dixit, Pythiam Φιλίππι. ζευ, l. e. quasi cum Philippo facere, Cic. T. IV. Opp. L. II. de Diu. p. m. 256.: in eo autem Cicero fallitur, (& falluntur cum eo moderni Nouatores) quod Responso omnia Delphica, quoniam, quomodo euauerint, capere non poterat, ad humanam astutiam referre videtur: ignorabat enim caccus gentilis, euauisse ex praedictione diuina, & vi natiuitatis Christi futurae, ut soluerentur opera Diaboli, 1. Joh. 3, 8. Ef. 61. 1. Nunquam illud Oraculum Delphis tam celebre & tam clarum fuisset, neque tantis donis refertum omnium populorum atque Regum, si aetas illa satis perspicax, a uaftris hominibus sibi illudi, comperisset. Dn. Engelshall p. 688. A Deo non fuisse, inde probatur, quod homines saepissime sefellerunt verbis obscuris & ambiguis, ut manifestum est ex illo Pyrrho & Croeso dato responso. Vidd. Cic. l. c., Bald. Cas. Consc. p. 584., Grot. de V. R. pp. 112. 115. 118., Bern p. 586., & Moeb. p. 34. 35. 98. 202. Relinquitur ergo tertium, quod sint a Diabolo profecta, ac proinde omnino existant

Di-

Diaboli, ab hominibus, hominumque corrupta
natura diuersi. I. Q. E. D.

§. V. Perpendensque Ratio, Paganorum sacraple-
na fuisse crudelitatis plus quam humanae, non
potest non ad Diabolorum existentiam deduci:
& humano sanguine Dii placabantur, quod Gen-
tilibus in contumeliam obicit Tertull. Apol. adu.
gentes p. 41, 122., Infantes, inquit, penes Afri-
cam Saturno immolabantur palam, -- cum pro-
priis filiis Saturnus non pepercit, extraneis utique
non parcendo perseuerabat, quos quidem ipsi
parentes sui offerebant. Idem eloquuntur, O-
ctavius apud Minucium, Justinus Martyr Apol.
ad Senatum Rom., Laët. L. 1. diu. Inst. c. 21.,
August. L. 7. de C. D., & Viues in Adnot., qui
citatur & Orosium, Trogum, Platonem, Dionem,
Halicarnasseum, Theod. Cyrensem in sacr., Euf.
Praep. Eu., Diodorum Biblioth. L. 20., & locum
hunc Tertulliani, exempla praeterea afferentis
Gallorum, qui non infantes, sed virilem aetate m,
non Christo, sed Mercurio, jugularint, quo de
more etiam videri potest Plinius L. 8. c. 22.; &
de ipsa Roma, ecce, ait, in illa religiosissima vrbe
Æncadarum piorum est Jupiter quidam, quem
ludis suis humano proluunt sanguine. Plura vi-
de apud Pamelium in Adnot. ad Tertull. Apol.,
& ipsum Tertull. p. 42, 128., Grotium de V. R. L.
2. §. 11, & in Analect. celeberrimi Dn. D. Cy-
priani; deque Peruanis, qui malo Deo, ad eum
expiandum, homines immolant, egit Rogeri
Thür zum Heydenthy. p. 986. 989. sq.

§, VI. Haec, inquam, dum expendit Ratio, a solis hominibus profecta non esse, aut naturali aliqua hominum sacuitia, facile simul colligit. Nam, cum in primis homo in suam sobolem naturali quadam propensione feratur, non humana est crudelitas, qua ab hominibus homines innocentes, iique amicissimi & coniunctissimi, Filii a Parentibus, frustra mactantur. Sequiturque indidem, illos a superiore aliquo principio eò fuisse adactos. Ab uno adactos fuisse, manifeste implicat; nam per hoc ipsum bonum esse desisset: non enim mors vitae magis aduersatur, quam bonitati tanta crudelitas, quae alterius sanguine pascitur: E. (liceat mihi ita sine Manichaeismo loqui) malum principium est, quod hominum cruore ab hominibus coli vult, quodque a se coli ipsi Gentiles norunt, vt, Armianium a Persis, a Graecis Cacodaemonas, Veiouem a Latinis, & adhuc dum Tietemes & Juhle a Lapponibus, Rauianam ab Asiaticis, Chacam, Tiedebaik, Gokis, imagines Turcamparo, Nadelgau & Vzangæ nabo a Japonibus & Chinesibus, a Mexicanis notissimum omnibus Vitziliputzli, alios ab aliis. Vid. Bern pp. 610. 611. 614. 621. 622. 627. 630. 632. 644. 657., & quos Hinckelmannus citat in detect. fund. Böhm. p. 87. Addantur Rog. c. l. pp. 262. 563. 564. 570. 617. 650. 878. 851., & passim Dapper Besch. Sina p. 109., & Dn. Consiliarii Cameralis Gothani, Jo. Wilhelmi Vogelii, Ost-Indianische Reise-Beschreibung pp. 119. 122. 123. 194. 634. 695., Grotius de V. R.

p. 186 sqq., Dn. L. Schwarzii Disp. de Contemt. ver. Ev. p. 20., inprimis autem Loca Scripturae, 2. Reg. 17, 17., 21, 6., 2. Chron. 33, 6., Pl. 106., 37. I. Cor. 10, 20., ex quibus omnibus perspicitur, immania Paganorum scelera non ita corruptae naturae tribuenda esse, ut non etiam ipsi Diabolo, quem coluerunt, accepta ferantur.

Confest. II. Magna est Diaboli potentia illa quidem, sed tamen valde comminuta.

§. I. Vtrumque, & ex haecenus dictis, inprimis de Diabolorum appellationibus ac operationibus, probatur, & nostra docet historia. Prius ex tribus rebus maxime cernitur: 1) ex corporis humani assumptione, apparitione, articulataque vocis effictione, cuius ipsius rei exempla habentur etiam in Scripturis. Vid. C. I. §§. 4. 5. 7. 10. 12. 13. 2) ex Sweickershusanorum seductione, & impetrata manuum stipulatione, qui summus est Diabolicae potentiae gradus. Pertinet huc seductio omnium prima Gen. 3., quae Satanae tribuitur 2. Cor. II, 3., 14., & ex prima orta, Caini, I. Joh. 3, 12., Davidis, 1. Chron. 22, 1., Judae, Luc. 22, 13., Ananiae, Act. 5, 3., τῶν ἀπολλυμένων per Anti-Christum, 2. Thess. 2, 9., 10., 11., τῆς οἰκουμενῆς ὄλης, Apoc. 12, 9., Act. 26, 18. Hinc dicitur περιπατεῖν καὶ ζητεῖν, τίνα καταπίη, I. Petr. 5, 8., hinc, qui dicitur student, incidunt εἰς πειρασμὸν καὶ πειράδα sc. τῷ Διαβόλῳ, quod vocabulum explicationis ergo addit Edit. Clarem., I. Tim. 6, 9, 2. Tim. 2, 26. 3) ex iniecta Schweickershusanis formidine, Sap. 17, 4., Pl. 78, 49.

§. II. Posterius ostendunt pariter; 1) Schweic-

kershufanorum, propositis quidem praemiis, ad manuum porrectionem sollicitatio: cogere eos per vim non poterat, potuissent resistere omnino, Jac. 4. 7., quod probe scit Diabolus; idcirco autem praemiis allicere studet, quos violentia ad se pertrahere non valet. Egregia est hac de re meditatio Joh. Arndii in Postill. Conc. III. Dom. Inv. p. 363. Der Teuffel kan nichts thun ohne des Menschen Willen, darumb stehet Er als ein Pracher und Bettler umb des Menschen Willen, der Mensch soll sich Ihm ergeben, daraus bileich der Mensch seine Hoheit erkennen sollte, daß sein Wille höher sey, denn alle Gewalt des Satans, und da siehest du und verstehest deine geistl. Freyheit, daß dich Christus vom Teufel erlöset hat, darumb kommt der Bettel-Hund, und will dir diese Freyheit wieder nehmen, und will deinen Willen haben, daß du dich Ihm wieder ergeben solt: O hüte dich, Er kan dir nicht ein Härlein krümmen, wenn du nicht willst: 2) *negata infantis postulatio*; haec vis est Diaboli in pios, vt ne minimum quidem infantem, illis inuitis, attrahere possit, nedum auferre: 3) *vana mortis comminatio*; minari potest mortem, inferre non potest. En! Christi incarnationis, dominium mortis Diabolo abrogantis, Ebr. 2, 14., omniaque ejus opera solventis, 1. Joh. 3, 8., atque adeo caput serpentis conterentis Gen. 3., fructum & efficaciam, quam minuunt, qui omnem Diaboli potentiam negant. Add. Dn. Praef. l. c. p. 118. sqq., Quenst. in Syll. P. I. p. 455. sqq., & Hasenreß. in LL. Theol. p. 205. Con-

Confect. III. Dantur omnino Spectra.

§. I. Non est sermo de imaginariis, de quibus ipsis nempe videri possunt, Lavaterus de Spectris L. I. a c. II. vsque ad C. XII., Wier. de Praest. Daem. L. 2. c. 24. sqq., Del-Rio Disquis. Mag. L. II. p. 233., D. Dietrich in der Erklärung des Buchs der Weisheit P. I. fol. 951., Ruffinus. LXI. H. E. C. 25., Reuter im Reich des Teuffels P. III. p. 619. & qualia complura sunt a Bekkero enarrata L. 4.: sed sermo est de diabolicis & ventalibus.

§. II. Quorum nempe exemplum singulare nostra ob oculos ponit historia; habentque exempla plura, Schott. de Mirab. Spectrorum, & in Phys. Curios., Alexander ab Alex. L. 2. gen. dier. c. 9., Schererzius de Spectris, C.F. Rom. l. c. §. 33., Misand. in Delic. Hist. 308. sqq., Lauater. a c. 12. vsque ad c. 18., Francisc. in infernali Proteo, Zeiler in Exempl. Tragic., Harsdörff., Spiedel. in Notabilib., Mengerling in Homilet. qq., Lael. Bisciol. Horar. subcis. L. I. c. 4., Glanvil l. c. P. III. in primis, p. 24. sq. Add. M. Drechslers Disp. de Spectris, Bern p. 955. sqq., Suetonius in Nerone c. 34., in Calig. c. 39., in Oth. c. 7. Kirchmai. Disp. de Apparitionibus Spectror. & Spir. c. I. §. 9. vbi, Martino Schookio, Prof. Viadrino, spectra inficiato, quid obuenerit, exposuit ex Erasmo Francisci.

§. III. Experimentis autem his Sensuum annexendae sunt rationes de assumptione corporum supra allatae, defendoq; omnino, nec Christi Disci-

pulos, cum illum viderunt in mari obambulantem, adeo perturbari potuisse, nec Christum illos in errore relicturum fuisse, & tantam superstitionem confirmaturum, nisi omnes veritatem huius doctrinae agnouissent, Matth. 14, 26., 27., Luc. 24, 37., Joh. 6, 19., Marc. 6, 49., Dn. Engelschall p. 723. Heidegg, Corp. Theol. Christ. f. 297. Bai. Comp. p. 287. Christus certe ex officio suo Prophetico formare debebat non tantum mores, quod putat tamen Bekk. L. II, c. 28. & p. 230., sed etiam refutare errores: nam, vbi male creditur, ibi male viuatur, nec tantum vita, sed etiam doctrina, Deus colitur. Agnoscit hoc, quod modo negauerat, Bekk. L. IV. p. 306., vbi τὴν ἐπιβρασιν sic describit: Die Ehrbeweisung bestehet nicht so sehr in dem äusserlichen, als in dem innerlichen, also, daß es darauf ankommt, was der Mensch in seinem Herzen hat, mit was für Meinung Er zu GOTT kommt, und Ihm Göttl. Ehre erzeiget. Quia igitur talem quisque cultum Deo praestat, qualem de eo habet cognitionem, pertinebat ad officium Christi Propheticum, euellere errores ex animis Iudaeorum, & deinde formare mores: vtrumque in officii sui administratione coniunxit, & pari studio tractauit. nec disjunctionem voluit fieri. Operibus carnis accensetur etiam haeresis, Gal. 5, 20. Hinc, cum doctrina de Creatione nullis Iudaeorum erroribus esset inuoluta, hanc ex doctrina de prouidentia Matth. 10, 30. Joh. 5, 17., pluribus forte erroribus obnoxia, intelligendam reliquit, exitiosum de Re-

gno

gno Messiae mundano errorem, omnis calamitatis Judaicae originem ac fontem, obstruere nunquam destitit, & Regni sui in altera vita rationem pro statu huius vitae satis clare explicavit Luc. 22, 29. 30., quam intellexit etiam Lairo c. XXIII. 42. 43., Pythagoraeam *μετεμψύχωση* hoc ipso loco haud obscure reiecit, sicut in reliquis omnibus, in quibus piis animabus, a corporibus separatis, immediatam salutem promittit, pariter reliquas doctrinas ab erroribus purgavit, quoties id postulabat hominum, ad quos loquebatur, conditio, scopus & occasio dicendi: neque idcirco Discipulorum opinionem de Spectris sine reprehensione praetermisisset, si erroneam habuissent.

Conf. IV. Pacta cum Diabolo ab hominibus & possunt iniri, & inita sunt saepius.

§. I. Testatur hoc praesens exemplum, speciatimque ex parte Satanac pollicitatio, ex parte Schweickershusanorum, manuum porrectio, stipulationis indicium; testatur Christi Apologia, pacta cum Diabolo non negantis, sed contra Judaeos ab imputato crimine, quasi Diabolorum opera adiutus Diabolo eiceret, se purgantem, illudque in ipsos retorquentis Matth. 12, 24.

§. II. Idem eloquitur tot Magorum Sagarumque numerus, in quo erant, Manasses, 2. Reg. 21. 6. 2. Chron. 33, 6., conf. 2. Reg. 17. 17., Muliercula Endorina 1. Sam. 28. 7. sqq., de cujus necromantia peculiare Dispp. consignavit Dn. Prof. noster L. Schwartz, Simon & Elymas Act. 8, 9. c. 13, 8., & primo loco commemorandi Magi A.

gyptiorum Exod. 7. 11. 8, 7. Jannes & Jambres, Conf. Bern de Chald. & Sabiis p. 525. sqq., de Arabibus p. 532. sqq., de Ægyptiis p. 541., de Romanis p. 590., de Lapponibus p. 611. sqq., de Asiaticis p. 614. 624. 635., de Africanis & Americanis p. 642. sq., de Peruanis p. 648. sqq., de Judaeis & Muhammedanis p. 674. sq. 684. sq.

§. III. Corroborant assertionem tot stupendi effectus & operationes Magorum Sagarumque, communem hominum potentiam ac malitiam, prorsus excedentes. Ad illos referenda sunt, arcanorum manifestatio & futurorum praedictio ex commercio cum serpentibus, qui modus diuinandi Arabum fuit, ex intestinis, ex crystallis &c. per certas herbas mortuorum, aliarumque specierum, repraesentatio, ianuarum oclularum reclusio, oculorum falcinatio, mirandarum turbelarum in phantasia dormientium excitatio, classium expugnatio ad immiſſionem virgulae in certos vitunculos ex certa massa factos, qualis de Alexandro M. refertur, ventorum commotio ad nodorum solutionem & doliorum aperturam, quam de Indis & Lapponibus narrant, corporum ad remotissima loca transportatio, morborum immiſſio, lignorum, acuum, cultrorum, pilorum, aliarumque rerum in corpus hominis iniectio, Schefferi & Appelland cap. XI., Kirch. Oed. T. I. P. 2. Cl. 2. c. 2. p. 440., P. I. Synt. l. c. 9, p. 73., Proclus Lib. de Sacrif. & Magia, Callisth. de rebus Alexandri, Greg. Mich. in Gaffar. 268. 272. 273., Wierus L. 4. de Praest. Dacm., Mercklin de Incantamentis, Voigt

Voigt de conuentu Sagarum ad sua Sabbata Sect.
 III. §. 3., Remigius L. 2. c. 18. Daemonol. p. 284.,
 Seld. de Dis Syris Synt. l. c. 2. p. 113., Bochart
 Hierozoic. Part. 1. p. 21. 22., Bern p. 526. 533.
 624. 612. 615., vbi, cryftallorum vsum magicum
 adhuc obtinere inter Germanos, conqueritur,
 probatque exemplo anus, quæ virgini fata matri-
 monii futuri, vti & infecuta sunt, in cryftallo o-
 ftenderat, inspectante Ristio, qui rem enarrat in
 der Brach Monaths Unterredung p. 153. sq. De
 morborum in corpora hominum per sagas immif-
 sione testis etiam est ipse Dn. Parens meus, cu-
 ius in libris me sequentem legere memini histo-
 riam: A. 1697. ward eine ledige Dirne durch
 Gottes Verhängniß von einer andern also bezau-
 bert: Die Dirne hatte bey hellem Tag, auf dem
 Weg nach Buchenroth, darüber ihre Feindin ge-
 hen müssen, Todten-Haar, Eyer-Schaalen zc. ge-
 streuet; als nun die andere, eine Bürde Graß tra-
 gend, den ersten Fuß darauf gesetzt, fiel sie zur Er-
 den, und ward an Ihr erschreckliches Zittern und
 Zagen gesehen, die Sprache verfiel, doch der Ver-
 stand war noch gesund; als ich nun in Erfahrung
 gebracht, daß sie der Hurerey ergeben gewesen,
 Fahren-Saamen zwischen einem Bauers-
 Bursch und einer andern Dirne aus Eyser ge-
 worffen, und deswegen auf dem Hohenstein die
 Geige tragen müssen, sprach ich Ihr also zurc.
 Similem historiam de Puella Zittaiensi incanta-
 ta, quæ A. 1701. d. 7. Dec. locum, in quo aqua
 ex ollula in gyrum quasi effusa ac dispersa vide-
 batur,

batur, supergressa, mox horrore membrorum &c. prehendebatur, affert Dn. Praef. in Nouis Spectral. & Mag. Theor. IX. ex Westphali Pathol. Daemon., N. L. G. A. 1706., & A. E. A. 1708. p. 130.

§. IV. In Operationum, naturalem hominum malitiam superantium, censum veniunt: DEI, omnisque diuini cultus attentata totalis euersio, eoque sine audacter facta diuinorum miraculorum aemula imitatio, eorumque publica & hostilis oppugnatio, ranarum productione, immutatione baculorum in serpentes, aquae in sanguinem, Exod. 7, 11., 22., c. 8, 7., Act. 13, 2., 8., 10., hominum sapientissimorum quaesita dementatio, atque a Deo & fide auersio, diuini honoris affectatio, per filiorum immolationem publica Diaboli veneratio, atque adeo veri Deie throno suo deturbatio, Jer. 27, 9., Act. 8, 9., 10., 11. c. 13, 7., 8.

§. V. Consentit porro propria Magorum Sagarumque confessio, eaque non extorta, sed libera & spontanea, conueniens omnino cum testimoniiis, per multa iuramenta pridem datis. Luculentum sane confessionis huius exemplum affert Glanvil P. III. p. 58. 59. Merenturque conferri, Anglicani Edit. iudicium p. 71., Mori literae ad Glanvillum p. 118., nec non p. 246., vbi, & Viros criminis huius reos fuisse, perspicietur. Quid? quod A. 1707. speciem honestae foeminae prae se ferens muliercula, & peregre adueniens, sed concione Parentis mei, contra Magiam, commota, domum ingressa nostram Ipsi, ab ignota

ignota hac persona nil minus expectanti, nec quaerenti, ingenue fassa est pactum cum Diabolo in initum, voluitque a potestate Diaboli liberari, ex crystallo si placeret, Ei se ostensuram pollicita simul, quaecunque Coburgi agerentur, & quae Is scire cuperet; quod quidem negavit se passurum, ex officio autem a pacto Diaboli, & Dei ope, ipsam liberaturum, & instrumenta magica, modo illa afferret, more Apostolico se combusturum respondit. At illa postridie reuersa mutauit consilium, causam interlerens, inedia sibi pereundum, si destinata perficeret, & nullo sic admonitionibus relicto loco, se subduxit. Adeo erat a Diabolo excaccata, verbum e corde eius rapiente. Similem Studiosi cuiusdam confessionem affert supra laudatus Dn. Consil. Cameralis, Vogelius, in *Ost. Ind. Reise-Beschr.* pag. 42.

S. VI. Negligere autem confessionem eiusmodi propriam & liberam, spernere tot iuramento corroborata testimonia Sagarum cum ipsa confessione accurate conuenientia, hominumque diuersi sexus & status, tot stupendos Sagarum effectus, saepe in sensus incurrentes, negare, consensum omnium populorum & temporum omnium constantem ridere, leges diuinas, earumque executionem, Exod. 22, 18., Lev. 19, 31., c. 20, 6. & 27., Deut. 18, 10. 11. 12., 1. Sam. 28, 3. 9. Es. 47, 9. Mich. 5, 12. Act. 13, 11. 19, 19. Gal. 5, 20. Apoc. 21, 8. 22, 15. in alienum & peruersum sensum rapere, humanas iniur-

iustas pronunciare, damnare iudicia, quae tot
 sagas exquisitissimis cruciatibus & acerbissimae
 morti voluerunt subiici, Magistratus, in causis
 istis tam circumspēte, tam prudenter proceden-
 tes, & testimonia cum ipsis sagarum confessioni-
 bus studiose conferentes, omnes & singulos, &
 populorum omnium, a Deo necessariis noxios
 ab innoxiiis discernendi donis instructos, vt ne
 impium absoluant, & iustum condemnent, Deo-
 que fiant abominationi, proindeque non sine
 summa in ipsum Deum iniuria, tantae vel stupi-
 ditatis, vel improbitatis accusare, vt innocentes
 dirissimis cruciatibus hactenus male affecer-
 rint: id sane temerarium est, & periculosum.
 Conf. D. Mercklin de Incantamentis
 in praef., Voët. Dispp. Part. III. pag. 543.,
 Ghirland, lamiarum prudens Examiner, de
 Sortil., Danaeus de Sortiariis, Sprengeri Malleus
 Malef., Carpzovii, & Damhouderii prax. Crim.,
 Walburgeri Diss. de Lamiis, D. Alberti Disp. de
 Sagis, Godelm. de Mag., Albrechts Magia, &c.
 Ego, quia nonnullae adhuc supersunt Francisci
 de Cordua Objectiones, ad has etiam discutiē-
 das & remouendas progredior.

CAP. III.

Porismatico - Elencticum.

Consect. I. Experimentum nostrum non est

ἄγραφορ.

§. I. Ἄγραφορ certe dici non potest, quod ni-
 titur tot scripturae vtriusque foederis luculentis

te-

testimoniis, & miror omnino, quid sit, quod, cum Franciscus, N. T., utpote in quo, sicut doctrinis reliquis, ita & huic, de existentia, potentia, & operationibus Diabolorum, lux affulget clarissima, diffusus, ad libros V. T. prouocet, in quibus minorem nouit esse perspicuitatis gradum; non hos adoriatur, ex quibus tot loca pro sententia nostra a nostratibus afferri nouit, nosse saltem potuit & debuit: sed in dictis Scripturae N. T., iisque clarissimis, Eph. 2, 2., 6, 11., 12., & ex 2. Cor. 11, 14., 15., ingenii sui periclitetur calliditatem. At & sine felici successu periclitatur. Nam, quod ex Theologis nostris demonstrabo, in medium profert solum, quod jam pridem ipsi in Davide Georgio & Bekkero reprehenderunt, omniaque illa loca, vel de insidiis gentium & Iudaeorum, quas struxerunt Christianis, vel de vitiositate naturae, in renatis reliqua, quando explicat, p. 55., 56., 132., quanti habenda sit haec interpretatio, ex iis facile intelligitur, quae de usu loquendi Scripturae perpetuo supra a me sunt disputata. Nempe, non fingenda erat interpretatio, sed probanda ex dictis Scripturae ejusmodi, quae II. cc. vel de Gentium Iudaeorumque machinationibus, vel de corrupta hominum natura, explicant, non illis, quae persecutiones Christianorum probant. Thesis aliquam ex Scripturis arripere, & ad illam loca quaeuis, peculiarem proponentia doctrinam, detorquere non licet. Franciscus, nisi is ex praecōceptis opinionibus disputare, & finxisse indidem interpretationes

videri velit, eiusdem sic criminis, cuius alios infirmulat, reus.

§. II. Ut autem ad ipsa Loca, a Francisco speciatim impugnata, accedam propius; ad Locum Eph. 2, 2., quod attinet primum, de persecutionibus nec volam nec vestigium inuenio in toto capite, vel in versione Germanica, vel in textu autentico; Sola gratia & misericordia DEI exaggeratur, cui soli debetur nostra ex seruitute Diaboli, peccati & statu irae diuinæ, in quo olim eramus, in statum gratiæ translatio; de prauis autem concupiscentiis in illo capite agi, negari non potest, nam v. 2. peccata & concupiscentiæ carnis, in quibus omnes ambulasse dicuntur, expresse distinguuntur ab eo, quem Paulus vocat τὸν ἀρχοντα τῆς ἐξουσίας τῆ ἀέρος τὸ πνεῦμα τὸ ἐνεργῶν ἐν τοῖς υἱοῖς τῆς ἀπειθείας, & ita distinguuntur, ut a seculo huius mundi, tanquam ab exemplari causa; alia est concupiscentia carnis, alius mundus, alius ὁ ἀρχων τῆς ἐξουσίας τῆ ἀέρος, τὸ πνεῦμα. Hunc Principem, hunc Spiritum a peccato non differre, nec peculiare ὑφιστάμενον constituere, tum demum probabit Franciscus, cum, mundum hunc aspectabilem sublatum coincidere cum concupiscentiis prauis, ostenderit. Vti igitur morum similitudo non tollit mundi existentiam: ita nec Diaboli subsistentiam.

§. III. Obiectum certaminis fidelium, quod illis ad Eph. 6, 11. iniungitur, ad sola desideria carnis, aut Gentilium molimina restringere, a scopo, & verborum Apolloli cohaerentia, alienum

num est. Inde a v. 1., vsque ad v. 9., officia tradit mutua parentum & liberorum, herorum & seruatorum, v. 10., adhortationis suae quasi summam facit, & vv. 11. sqq. strenuum certamen exigit a piis, in genere quidem contra omnes, qui pios ab illis, aliisque officiis, christiano homine dignis, ipsos vero Apostolos a constantia in annuncian- do Euangelio, vel vi aperta, v. 19., 20., vel fraude, v. 11., abducere conabantur; sed v. 12., in primis contra insidias Diaboli suos armat, quas per homines, tanquam per sua instrumenta, struit: & ne hominum insidias existimes, quae per homines a Diabolo ponuntur, quem Cap. 2. vocauerat τὸν ἀρχόντα τῆς ἐξουσίας τοῦ αἵρος, τὸ πνεῦμα, eundem iam elegan- tiam & harmonia v. 12. vocat in Num. Pl. τὰς ἀρχάς, τὰς ἐξουσίας, τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας, i. e. τὰ πονηρὰ πνεύματα ἐν τοῖς ἐπι- γαυοῖς, spiritus malos in coelo aëreo, in opposi- tione ad αἷμα καὶ σὰρκα, carnem & sanguinem, quibus vestitos esse negat, quibus cum Christianis est pugnandum. Vnde vero ita arguuntor: N. qui dici potest caro & sanguis, & terrenus, est primum h. l. ex intentione Pauli fidelium cer- tamini obiectum, Atqui omnes Gentes dici pos- sunt caro & sanguis, & terrenae sunt, omnes pra- uae concupiscentiae dici possunt caro & c. E. Neutrum est primum h. l. ex intentione Pauli certamini fidelium obiectum: vel h. m. N. homo in terra, N. praua concupiscentia in mun- do, est spiritus in coelo. Atqui O. colluctator Christianorum, h. l. descriptus, est Spiritus in coe-

lo. E. Colluctator Christianorum, h. 1. descriptus, non est homo, nec prava concupiscentia.

§. IV. Vim denique infert Franciscus verbis Apostoli 2. Cor. 11, 14., dum vi suae hypotheseos per Satanam nullum alium vult intelligi, nisi principem aliquem Judaeorum, aut Gentium, suos Diaconos ad recens conuersos mittentem, qui, speciem Apostolorum Christi prae se ferentes, illorum animos hac arte abducerent a simplicitate, quae est in Christo: Nam Paulus v. 3. digito quasi in uerbo ostendit Satanam hunc, transformantem se in Angelum lucis, nempe illum, qui elegantis bestiolae, serpentis, forma indutus, deceptit incautos protoplastos, quod non cadit in ullum hominem. Inepte igitur haec loca aestimantur ex iis, quae de persecutionibus agunt, a Gentibus contra Christianos concitatis. Vidd. Hunnii Comment. p. 356., sqq. 528., sqq. 591., Estii Comment. T. 1., p. 632., sqq., T. II., p. 14., 60., sq. Joh. Clericus in Animadu. ad Hammondi Annot. in N. T., Marlorati Exp. N. T., Crocii Comm., Eilhardi Lubini Comm. in Epist. Pauli min., addanturque Autores a Dn. Praefide citati in Daemonol. Cord. Exam. p. 122.

§. V. Quae tandem contra Loca, quibus Cap. 2., Consect. 4., §. 24., & 6., Magorum Sagarumque existentia confirmatur, de Chaldaeis, qui Cabbala abusi, & auidiores gloriae, affinxerint vim rebus naturalibus non naturalem, & ad Judaeos, a Judaeis ad Christianos, vana haec somnia sua propagarint, p. 71., sq., 74. sqq., satis jung

iune effutiuntur, ex eodem Confect., ex stupendis hominum istorum effectibus & operationibus, quas peragi posse sine pacto cum Diabolo ipse negat Franciscus, itemque ex capitali supplicio, quo affectos fuisse nudos idololatrias, aut deceptores, non reperimus, facili negotio evertuntur, & concidunt simul cum suis obiectionibus Weber, Waltraff, Reg. Scotus, Bekkerus, aliiq, qui vocabulis Ebraeis, ll. cc. occurrentibus, negant designari operationes, ex pacto cum Diabolo peractas, sed vel per dolum, vel per arcana naturae, quibus accesserit idololatriae propagatio. Bekk. L. III., c. 4., §. 6. sqq., in primis c. 13., L. IV. c. 2., 3., 4. &c. Dn. Thomasius in *Kurgen Lehr* Sätzen §. 14., Glanvil. P. I., p. 65., P. II., p. 140., sqq., Engelschall p. 707.

§. VI. Speciatim, quae de Simone, Magiae criminis falso suspecto, p. 73., nugatur Franc., ex Bekk. L. III., p. 55., coll. L. II., c. 17., §. 7., ex eodem Confect., & ex grauioribus Pauli in illum inuectionibus, ac seueris increpationibus, conuelluntur, qualis est, quod vinculo iniquitatis, quo se Diabolo ad omnem iniquitatem obstrinxerit, teneri dicitur Act. 8, 23. Neque enim pactum cum Diabolo clarius posset exprimi. Antiquissimorum Patrum autoritatem omitto, quam conculcare, est, omnem historiam ecclesiasticam peruertere, quaque sublata, actum erit etiam de ciuili, amissa omnium rerum gestarum certitudo. Insigne certe iis, quae Patres de Simone Mago referunt, robor conciliat, quod Tertullianus in Apol.

adu. Gentes p. 51., & 200. cultum his exprobrat, Simoni Mago praestitum, statuam & inscriptionem sancti Dei; itemque Justinus Mart. Apol. 2. ad Anton. sic scripsit: Post assumptionem Domini in caelum produxerunt Daemones homines quosdam, qui se ipsos Deos esse dicerent, qui non solum nullam a vobis persecutionem perpeffi, sed & honorem sunt fortiti, vtpote Simonem quendam, Samaritanum, a vico, Gitton dicto, oriundum, qui cum sub Claudio Caesare, arte Daemonum, per quos agebatur, magicas virtutes operatus esset, in Vrbe vestra regia, Roma, Deus existimatus, & statua a vobis perinde, ac Deus, ad fluenta Tiberis, inter duos pontes, honoratus est, Romanam hanc Epigraphen habens: Simoni, Deo sancto. Quae verba allegant Euf. H. E. L. 2., c. 13., ac Niceph. L. 2. c. 14., vt & Irenaeus L. 1. adu. haeref. c. 20., conf. Pamelius in annot. ad Tertull. Apol., & Wallaei Comment. N. T., p. 1106. Haec igitur vera nisi fuissent, Justinus mendacii confestim potuisset argui, puniri debuisset ob factam iniuriam, nec Tertulliano & Irenaeo idem gentibus obiicere licuisset impune, cum nec innocentibus pepercissent; nam, vt loquitur Tertull. l. c. C. 40., p. 82., § 22., existimarunt, omnis publicae cladis, omnis popularis incommodi Christianos esse causam.

§. VII. Ex Psalmis autem, Epistola ad Ebraeos, & ex Apocalypsi, Loca ad confirmandam sententiam nostram quoniam adducta sunt, vt iisdem sua quoque constet autoritas, hoc loco non est

est praetereundum, quod contra illorum auctoritatem a Francisco mouetur p. 44, 49., 50. Et contra Psalmos quidem nihil, vnquam solidi moueri potuit; nam Christianum agnoscere decet auctoritatem, quam agnouit Christus, quam agnoscere iussit suos discipulos, Luc. 24, 44. Epistolae ad Ebraeos Autorem Paulum esse, inuictis argumentis contra Fr. demonstrauit Dn. Praef. in peculiari de illa A. 1717. scripto Programme pentecostali. Pronomen *ἡμᾶς*, quod Is vrgeri videtur, per *ἀνακρίνωσιν* & *κοινωποιήσιν*, more solito, vsurpat Paulus c. 2, 3., conf. 1. Cor. 11, 31., 32., c. 15, 51., Gal. 5, 25., 26., Rom. 13, 12., 13., itemque 1. Petr. 4, 3., Es. 53, 3. Vnde sane Francisci argumentatio, Autor Epistolae ad Ebraeos dicit: Verbum salutis est confirmatum inter nos ab illis, qui illud a Domino in his terris versante immediate acceperunt, E. se profiteretur Discipulum Apostolorum, & per consequens, Autor non potest esse Paulus, qui se quidquam ab hominibus in Euangelio didicisse inficiatur, Gal. 1, 12., c. 2, 6., non melius procedit, ac, si quis ex II. cc. concluderet, Autorem illarum Epistolarum fateri, se nondum deposuisse opera tenebrarum, vt sunt, *κῶμοι καὶ μέθαι, κοῖται καὶ ἀσέλγεια, ἔρις καὶ ζήλος, κενοδοξία καὶ φθόνος*, proindeque Autorem non esse Paulum, qui idem 1. Cor. 4., 4., dixerit: nihil mihi conscius sum. Sicut non lequitur: Paulus est missus ab Apostolis ad Apostolos cum literis Act. 15, 2., & 22. E. est Tabellarius Apostolorum, & Seruus dignitate ipsis longe inferior,

qui λογίζεται μηδὲν ὑπερηκέναι τῶν ὑπὲρ λίαν ἀ-
 προσόλων, ἐν κόποις περισσοτέρως, &c. 2. Cor. 11,
 5, 23., sqq., 1. Cor. 15, 10.: ita ex h. l. inferre nul-
 lo pacto licet, Autor Epistolae ad Ebr. est Apo-
 stolorum Discipulus, quia enunciat, verbum salu-
 tis est confirmatum inter NOS ab iis, qui illud ex
 ore Domini hauserunt; Paulus, & cum illo ho-
 dienum Ecclesiae nostrae Ministri, se quoque in-
 cludunt, cum ad populum verba faciunt, ut fidei
 nimirum & sanctitatis exemplo sint, & se ipsos
 prius obseruasse commonstrent, quod requirunt
 ab Auditoribus. Quod ipsum vero si applicatur ad
 h. l. hoc inuit Paulus per illam ἀνακοίνωσιν & κοι-
 νοποίησιν, quod, quemadmodum verbum salutis
 confirmatum erat in suo animo, & quemadmo-
 dum ipse non negligebat verbum: ita Ebraei
 quoque non debeant negligere, & ut praeterflu-
 at, permittere, sed περισσοτέρως προσέχειν τοῖς
 ἀκροῦσιν: ita & in eorum animis confirmatum
 esse debeat & a se, & a Synergis, annunciatum.
 Nam, quando Paulus confirmatum esse dicit ver-
 bum salutis ὑπὸ τῶν ἀκροῦσάντων, seipsum non ex-
 cludit. Participium non tantum de illis est acci-
 piendum, qui σωτηρίαν ἀρχὴν λαβῶσαν λαλεῖσθαι
 διὰ τῆς Κυρίου, ex ore Christi viuentis in carne au-
 diuerunt; sed etiam in Paulum optime conue-
 nit, qui illam accepit a Christo, jam in sua Maie-
 state constituto, per immediatam inspirationem
 1. Cor. 11, 23., imo sensibili voce, in sua vocati-
 one Act. 9, 4., sqq., Verba sane ita cohaerent, ut
 participium ἀκροῦσάντων absolute positum non
 prac-

praecise determinet audientes, & haud obscure indicetur, audientes indifferenter sumi, s. audiverint Christum exinanitum, in carne praesentem, s. exaltatum in sua Maiestate: & , si vel maxime pro illis praecise sumatur, non tamen a foliis illis dicitur confirmata salus: potuit inter Ebraeos confirmari, & ab illis, & a Paulo, & ore & scripto, adeoque hac ipsa Epistola ab hoc, ore tantum ab illis. Franciscus ergo per salutem inter Ebraeos confirmatam aut solum verbum ore traditum se intelligere fateatur, aut solum literis & hac ipsa Epistola comprehensum, aut utrumque; si primum, non video quomodo exinde probari possit, Paulum non esse Autorem huius Epistolae: nam Apostoli, ad quos locuti non sunt, scripserunt: si secundum, hoc ipso Epistolae dignitatem & excellentiam extollit, & qua proinde improbitate illam tot conuitiis proscindit? cur ex Canone vult eiectam? Si tertium, vtrinque constrictus tenetur. Quod vero Paulus Prophetarum vestimenta pellicea operibus meritoris accenseat, c. 11, 37., atrox calumnia est; laudat saltem, vt opus bonum ex fide profectum v. 33., & habitus humilis humilitatem animi prodebat. Loca etiam C. 6., 10., & 12., aspera & duriora nonnullis visa, interpretatione dilucida explanavit Dn. Praefes l. c.

§. II. X. Quod ad Apocalypsin porro attinet, C. 3, 14., Christus non alio sensu dicitur *ἡ ἀρχὴ τῆς κτίσεως τῆ θείας*, quam Col. 1, 15., *πρωτότοκος πάσης κτίσεως*, quia fuit *ἐν ἀρχῇ*, antequam quicquam

quam crearetur, Joh. 1, 1., Prou. 8, 22., vnde in Iplto, & per Iplsum, creata & facta dicuntur omnia, Col. 1, 16., Joh. 1, 3. Est ergo ἡ ἀρχὴ τῆς κτίσεως efficiens, non dependens, quia omnis creatura ab Illo suum habet initium. In commate 9. sublestae fidei indicium fingitur, non ostenditur. Et conformitas cum visionibus Heseckelianis firmissimum nobis pro canonica Ep. autoritate argumentum suppeditat. Patrum tandem Testimonia Francisci opinionem magis suspectam reddunt, quam probabilem, cum ipse fide dignos non iudicet, sed pro fabularum venditoribus habeat p. 73. & 46., vbi de Patribus acq; omnibus non veretur sic iudicare: Bey denen Kirchen-Väteren ist Weißheit und kluger Verstand vorhin sehr dünne gesäet, und noch weit dünner, aber wohl Aberglauben, Irrthümer und alte Weiber-Mährgen in sehr reicher Maasß aufgegangen. Id ergo non immerito miramur, qui fiat, vt prudens Franciscus, qualis quidem videri vult, Horum ipsa autoritate nitatur? an ergo prudentis est, superstitionibus, erroribus & anilibus fabulis, suam firmare sententiam? Prouocat ad L. 3. c. 25. Histor. Eccl.; si diuinare possum, forte Eusebium citare voluit, qui l. c., vt & sub finem cap. praec., de Apoc. Etiamnum, inquit, apud multos dispar est opinio, probantibus illam aliis, aliis vero reprobantibus. Iudicari vero hinc potest, qua integritate Franc. vtatur in allegandis Autoribus, si ipsa Francisci conferantur verba, p. 45., weswegen es auch die alten Väter, wie es ex Hist. Eccl.

l. 3., c. 25., zu sehen, nicht admittiren wollen. Perinde, quasi vna omnium mens & constans sententia fuerit. Vetusissimi quique ex Patribus Graecis & Latinis primo, secundo, & tertio, & seqq. seculis, Joannem Apostolum Autorem agnoscunt; Irenaeus, Tertullianus, Justinus Martyr, Clemens Alexandrinus, Eusebius in Chronicis L. 14., c. 24., Athanasius in Synopsi, Hieronymus, Augustinus, Chrysostomus, Epiphanius, inter Haereticos recensent, qui hunc librum reiiciunt. Qui omnes, praeterquam, quod pro se habere potuerunt testimonium Asiaticarum Ecclesiarum, animaduertent, nihil hunc librum continere Scripturae Canonicae contrarium, verba sunt D. Winkelm. in Praef. ad Apoc. p. 4. Horum omnino iudicio, ad quod ipse prouocat, haereseos iure condemnatur Franciscus, nam volenti non fit iniuria. Nec est, quod D. Lutheri cineres conspurcet; nam Is in medio quidem relinquit, an sit Johannis, agnoscit tamen, esse prophetiam diuinitus inspiratam, Gerh. Exeg. §. 292. Hag. p. 84. Manichaeorum more disputat Franciscus, qui impudenter negabant, quicquid in N. T. eorum errori contrarium reperiebatur, ideoque de N. T. tollebant, ad quae respondere non poterant. Vid. Augustinus contra Faustum lib. 11., & 32., Cap. praesertim 7., & Danaci Patristica p. 23., 29. Jactisque hoc Confectario fundamentis superstruo

Confect. II. Experimentum nostrum non est
αὐτὴν ἰσχυρὰ.

§. I. Nam haec duo nexu cohaerent immediato, & arctissimo quodam vinculo colligata sunt. Opponit autem nobis Franciscus, (1) creaturarum perfectam bonitatem p. 52., secessum sic faciens a Magistro suo Bekkero L. II. c. 8., §. 5., c. 9., §. 1., & ex eo idcirco redarguendus: (2) aliam malarum actionum originem, indicatam Gen. 6, 5., c. 8, 21., Jac. 1, 13., 14., 15., p. 53., 61.: (3) Fructus Scripturae contrarios a) in doctrina, cuius generis sint, Manichaeismus p. 53., Sabaeismus (rectius Sabiismus) p. 102., paganorum deliria de auguriis p. 57., Pygmaeis, Faunis, Nymphis, Tritonibus, Satyris, Sylvianis p. 45., 58., 59., de Plutonis & Proserpinae Regno in metallifodinis, p. 59., de Geniis, p. 47. b) in vita & moribus, uti sint, cultus Dei formidine poenae extortus, excussus Dei timor filialis, metus Dei servilis, tanquam crudelis tyranni, qui ob leuissima peccata, wenn ein Mensch nur ein wenig sündigt/hominem Diabolo statim tradat, hypocrisis, Christianismus collapsus, & omnis verae pietatis iactura p. 131-137., conf. Bekk. L. I., p. 100., L. II., p. 258., 259., c. 18., §. 8., c. 35., praesertim §. 12., c. 36., L. III., p. 179. (4) Originem ethnicam, p. 53., 60., 101., 132., Bekk. L. I., c. 2., p. 5., c. 15., p. 79., c. 17., p. 96. (5) dominium Dei supremum p. 103., Bekk. L. 2., c. 18., §. 6., 7.: (6) adversantes sibi inuicem spirituum hominumque naturas, Judic. 13., Exod. 33, 20., pp. 62., 63., 64., 94. Bekk. L. II., c. 1., §. 3.: (7) Creationem soli Deo

Deo propriam p. 63., 96., Bekk. L. II., c. 7., p. 230. L. IV., p. 296.: (8) dominium in Spiritus per concessionem dominii in creaturas terrestres Gen. 1., 28., hominibus denegatum, & ob summam naturarum disparitatem denegatam vim eos sibi obligandi, p. 62., 65., 112.: (9) victum nostro labore acquirendum, Gen. 3., 17., 18., 19., p. 66.: (10) absolutam mortis necessitatem, & ius vitae ac necis Deo proprium, Ebr. 9., 27., Rom. 14., 7., Pl. 31., 16., p. 92. Et quinque quidem argumentis prioribus Existencia, Potentia & Operationes Diabolorum generatim oppugnantur: quinque posterioribus reliquis Pacta hominum cum Diabolo spectatum, & decimo specialissime corporum & laesione immunitas. De singulis vero quae mox neam, habeo.

§. II. Ad (1) a) Eodem argumento negari posset, dari homines malos, & veritati inimicos, se ipsum autem negare non poterit Franciscus; β) est Elenchus phrascos ex male intellecto elogio, operibus creationis subiuncto, Gen. 1. v. ult.; bonitas enim illa non dat creaturis privilegium a bonitate non deficiendi, bonitas creaturis con-creata non fuit essentialis, sed accidentalis. Dictericus in Instit. Catech. p. 355. Deus omnia fecit bona, sed non immutabilia, August. contra Fortunat. cap. 6. A Natura igitur ut tali, ad immutabilitatem, N. V. C. Probat hoc argumentum, quales esse debeant omnes Angeli, lapsum quorundam non negat. γ) Notanda hic & castiganda est Francisci imprudentia, qua, soli Deo

Am

Angelorum lapsum notum esse, valde affirmat, aliosque temeritatis accusat, qui de eo aliquid certi enunciant; Atqui, si soli Deo notus est Angelorum lapsus, quo ausu totam suam Daemonologiam, in qua eundem elumbi hoc argumento, & ex hoc lubrico fundamento omnem Diabolorum existentiam tanta contentione negat, conscripsit? Rectissime nos in ipsum retorquemus irrisionem iniquius, quam verius, in nos emissam: Ob aber welche Geister schlimm geworden, oder schlimm werden können, weil doch alles von Gott erschaffene in höchster Vollkommenheit gut gewesen, ist eine Sache, die uns, (NB. verstehe natürlichen, verdüsterten, und nichts wissenden Menschen, die nicht bleiben bey den heylsamen Worten unsers HERN JESU CHRISTI, Der Teufel ist nicht bestanden in der Wahrheit, Joh. 8. 44.) sondern sind seichtig in Fragen und Wortkriegen, iuxta Vinarienses, gleichwie einer, der krank und im Haupt verirret ist, der närrische Dinge fraget, und sich mit jederman zäncket, aus welchen entspringet Neid, Hadder, Lasterung, böse Argwohn, Schulge, äcncke, da man seine Meinung hartnäckigter Weise und mit Zänck vertheidiget, iuxta glossam eorundem, dergleichen man in eurer Schrift, Herr Cordua, ein vollkommenes Ruster hat, solcher Menschen, die zerrüttete Sinne haben, und der Wahrheit beraubet sind, 1. Tim. 6. 13., 14., die unverständlich und bezaubert, daß sie der Wahrheit nicht gehorchen, Gal. 3. 1., bey welchen der Gott dieser Welt die Sinne verblindet hat, daß sie

sie nicht sehen das helle Licht des Evangelii 2. Cor.
 4. 4., solchen, sage ich,) allerdings ganz ver-
 borgen, und deren Wissenschaft Ihr (vom
 Teuffel verblendete Menschen) der Allmacht
 Gottes, (warum nicht der Allwissenheit Got-
 tes?) überlassen müßet. Dem ungeachtet
 künget Ihr selbige dermassen frey und dreis-
 te/nicht anders/als ob Ihr bey alle dem/was
 bey GOTT im Himmel vorgegangen/ oder
 nicht/selbst zugegen gewesen wäret. Ad (2)
 solide respondit Dn. Praef. c. l. p. 115., sq. 129.,
 sq. Ad (3) α) Est Elenchus causae non causae:
 nam, quod sententia, de existentia Diabolorum,
 antiquissima aequae ac verissima, Haeretici &
 Gentiles ad sua deliria abusi sunt, bonitati eius nil
 decedit, cum ipsarum optimarum rerum pessimi
 sint abusus. Ignis, ad humanos vsus accom-
 modatissimus, fieri potest perniciosior, quam uti-
 lior, male adhibitus; & nulla est haeresis, quae ex
 verae doctrinae abusu non proflexerit. Fau-
 nos & Satyros, quos in Sina in primis adhuc hodie
 dari, testatur Olearius in Itiner. Pers., in meras si-
 mias syluestres non transformaret Franciscus,
 nisi errore supra refutato praecoccupatus esset.,
 Daemones varia sub specie, vel simiae, vel hirci-
 pilosi, c. s. p., hominibus illudere non posse, con-
 tra Leu. 17, 7., Deut. 32, 17., 2. Paral. 11, 15., Ps.
 91, 5, 6., 96, 5., 106, 37., 115, 4., sq., Es. 13, 21.,
 c. 34, 14., 44, 10., Jer. 10, 3., Sap. 14, 12.,
 sq., 1. Cor. 10, 20. β) Quod attinet ad Fructus
 Scripturae contrarios in vita & moribus, quos
 Fran-

Franciscus nostram gignere existimat sententiam de Diaboli existentia & potentia, fallaciam committit accidentis. Quod enim nonnulli Diaboli potentiam ita forte metuunt, vt, abiecto omni filiali Dei timore, Deum, tanquam terribilem & sanguinis appetentem tyrannum, homines ob leuissima, quae Francisco videntur, peccata, statim Diabolo tradentem reformident, Diaboli suggestionibus debetur, ipsorum hominum corruptae naturae, & aliorum seductioni impiae, praesertim Francisci Pelagianizantis doctrinae de peccato, & Deo. Peccatum ita extenuat Franciscus, vt leuissimum, nec dignum existimet, quod per Diabolum coërceatur; Dei vero *manus* *Suavia* & patientiam summam, qua fert peccatores, Exod. 34, 6., 7., Rom. 2, 4., prorsus tollit: vnde autem non potest non sequi cultus Dei ab ipso descriptus. Neque propterea reticenda est Diaboli potentia, quod forte haud pauci hac ratione, & Francisco seductore, fiunt deteriores; nam hoc fit per accidens, ex ipsorum hominum culpa, cum vicissim nec desint, qui a malitia deterreantur, & pie discant viuere: multi etiam ex renatis de carnali securitate detinentur, & in recto continentur tramite, vt ne desistant de via, aut peccatis, contra conscientiam crebrius per negligentiam admissis, Deum ad iustam vindictam prouocent. Contra haec autem longam & his verbis Franciscus quando texit querelam p. 130. 199. Es ist ein rechtes Elend und betrübter Zustand, das man beständig hören muß, wie die Leute

¶ Dtt

Gott dienen, und Ihn verehren sollen / nicht aus Liebe zu Ihm, sondern aus Furcht für dem Teuffel. Die Heyden haben bereits erkennen, daß man nicht *formidine poenae*, sondern *virtutis amore*, gutes thun solle, wir Christen aber kehrens ganz und gar um, und wollen die Leute durch eine rechte Teuffels-Furcht selig machen. Von dieser Teuffels-Furcht weiß die Schrift so gar nichts, daß Gott vielmehr an allen Orten und Enden eine kindliche Liebe gegen Ihm, und daß wir Ihn von ganzem Herzen fürchten und ehren sollen, zum Grunde setzet, Exod. 20, 3., 4., 5., Deut. 6, 5., Matth. 10, 28., 22, 37., Luc. 12, 5., 10, 27., Wenn die Propheten die Juden bestraffeten / so wird sich nirgends finden, daß Sie selbige mit dem Teuffel bedrohet. In dem Neuen Testament weder roeiß unser Heyland, noch die Apostel, von mehr gedachter Furcht, und daß selbige das wahre Medium der menschlichen Frömmigkeit seyn sollte, schlechterdings nichts: *se iungendi sane sunt Regeniti ab Irrogenitis. Moderatum Renatorum Metum a Diabolo, & poenarum formidine, spontaneam obedientiam Deo praestandam, sincerum Dei amorem, filialem timorem & fiduciam, non tollere, sed gignere potius, ipse fatebitur Franciscus, accurate perpendens* 1) *Fundamentum filialis Dei timoris, amoris & fiduciae; Vnde nimirum spontanea obedientia nascitur, est non tantum bonitatis, sed etiam maiestatis, potentiae & iustitiae diuinae consideratio, docente Bai, in Comp. p. 711. Iustitia remuneratoria,*

E

quas

quae cum bonitate Dei coincidit, ad amorem
 mouet; potentia & iustitia vindicatiua aliquam
 formidinem poenae, licet non stricte sic dictae,
 adeoq; etiam Diaboli efficit horrorem: vnde exi-
 stunt, contritio de peccatis, tanquam causis ma-
 lorum plurium, in vita hac, & altera luendorum,
 conscientiae morsus, pauores & terrores ex me-
 ditatione iudicii extremi, aut comminationum
 diuinarum de poenis infernalibus. Vid. Pl. 6,
 2., 3., 38, 2., sqq., 49, 16., conf. Hiob 21, 6., Bai.
 Comp. p. 610., 630. & Gerh. LL. Theol. T. 3. p.
 786. Atque adeo Renatorum formido semper
 coniuncta est cum amore & fiducia; & licet ab om-
 ni formidine poenae nondum sint liberati, non
 tamen solius poenae fugiendae causa a peccatis
 perpetrands cauent, damit sie der Teufel nicht
 hohle, vt sibi persuadet Franciscus p. 134. 2) Re-
 natorum Imperfectionem; Formido poenae, &
 metus a Diabolo, pugnare quidem videntur cum
 caritate & spontanea obedientia, omnibus nume-
 ris absoluta, non autem cum imperfecta; at quia
 ex parte tantum cognoscimus, 1. Cor. 13, 12.,
 nostra de Deo cognitio imperfecta est, & imper-
 fectus est amor: imperfecta proinde etiam est
 ex amore resultans spontanea obedientia, quam
 hic solum inchoamus, consummabimus in vita al-
 tera. Hac in vita si eo perfectionis assurgeret, vt
 nullum peccatum haberet admixtum, omnis om-
 nino poenae, & Diaboli exularet formido: 3)
 Fidei & status gratiae Amissibilitatem: Quia e-
 nim

nim sciunt Renati, se posse ex statu gratiae exci-
 dere, & fidei facere naufragium, non possunt esse
 sine omni poenarum & Diaboli formidine, post-
 quam peccata admiserunt; interim tamen ad diu-
 nam misericordiam illico confugiunt, nec a cari-
 tate & fiducia erga Deum se dimoueri patiuntur:
 quae Renatorum conditio quia Deum non latet
 iubetis eos operari salutem *μετὰ φόβου καὶ τρόμου*
 cum timore & tremore, Phil. 2, 12., metu iusti De
 iudicii, (1. Petr. 1, 17., 2. Cor. 5, 9., 10., 11.)
 irac diuinæ, (Col. 3, 5., 6., Deut. 6, 15., quae
 comminatio praecepto caritatis, ad quod prouo-
 cat Franciscus, annectitur, hic non negligenda,)
 inferni, (Matth. 10, 28., quem locum contra se
 ipsum citat Franciscus, vt & illum Ex od. 20, 5.,)
 & Diaboli, vt ne in carnalem securitatem inci-
 dant, aut ad spiritualem armaturam obtorpeant:
 si enim imparatum Christi militem inuenerit Di-
 abolus, si rudem, si non sollicitum, circumuenit ne-
 scium, fallit incautum, decipit imperitum. Cypr.
 ad Fortunat. de Exhort. Mart. Conf. Eph. 6, 11.,
 199., 1. Petr. 5, 8., vbi vigilandi verbo, & *μεσι-
 μωνος* vocabulo metus a Diabolo supponitur. Qui
 hostem non metuit, aut furem nocturnum, non e-
 get vigiliis, nec sollicitudine angitur; contra ver-
 bo *ἐπιπίπτειν* fiducia innuitur erga Deum, & ca-
 ritas cum illo timore in Renatis coniuncta. Vt
 adeo belle conueniant, moderatus Renatorum
 metus a Diabolo, & filialis Dei timor, & sincerus
 amor ac fiducia. Vt, inquam, non pugnet Re-
 natorum Metus cum spontaneo Obsequio, quia

hoc Deo praestituri essent, si vel maxime nullus Diabolus tinendus foret, nullae insidiae, his vero expositi, sollicitiores sunt, semperque acrius vigilant ad sanctitatem, ad preces, ne fidem exeant, & e statu gratiae elapsi, Satanae laqueis irretiantur. Diaboli potentiam nimium perhorrescere, *εὐλογιστῶν* est; negligere, minime *γεννηομένων*, hominum in carnali securitate viuentium: vnde & momentaneos tantum mortis & inferni terrores impii sentire dicuntur, Hiob 21, 13, Conf. Lev. 26, in quo capite toto Deus populum suum ad obsequium & promissionibus inuitat, & comminationibus poenarum temporalium, quae cogitari possunt, acerbissimis. Add. Deut. 30, 15. lqq. 4) Vsum legis moralis directiui, cohibitiui, & instructiui, Ps. 119, Exod. 20, 5., Deut. 6, 15., Rom. 3, 20. Lex cum promissionibus suis & comminationibus pertinet etiam ad Renatos; his ab operibus carnis arcentur, illis ad actiones spirituales magis inflammantur: vnde & sanctissimum Dei Seruum, Moysen, in exercitio bonorum operum respexisse ad retributionem dicit Paulus Ebr. 11, 26., Sanctosque ad illud hortatur & monet II. ec., propositis praemiis, si continuetur, & formidine poenae, si intermittatur. Lex Renatis non tantum est speculum, sc. status, in quo sunt, & in quem ulterius transferendi; non tantum regula & norma actionum, sed etiam obex, sc. impieratis, vt Diabolo, carni, omnibusque ad peccandum illecebris, resistent, Gerh. LL. Theol. T.

III., p. 176., sq., 339., sq., Ifag. p. 704., sq., Hafen-
 reff. LL. Theol. p. 431., Koenigii Theol. Pos.
 p. 222., Bai. Comp. p. 733., sq., Schulzii Disp. de
 Antin. rec. quorundam, Praef. Dn. D. Wernsdorf,
 §. 39., sqq. Irregentii, quia seruilii spiritu re-
 guntur, omnique amore Dei & virtutis prorsus
 destituuntur, amore duci non possunt ad sponta-
 neum obsequium, Deo cum animi delectatione
 praestandum, idcirco a. adhibendum est verbum
 legis, cui Deus propterea duo quasi sigilla addidit,
 comminationes, & promissiones, Exod. 20, 5.;
 his alliacendi sunt, qui sponte debebant obsequi,
 solo virtutis amore: illis terrendi & cogendi, qui
 promissionibus non possunt alliaci, tanquam
 malleo, conterente petram, Jer. 23, 29., ne in
 manifesta scelera prorumpant, quibus societas,
 honestas, & tranquillitas humanae vitae, turben-
 tur, sed, vt in externo obsequio hoc legis freno
 contineantur, quem vsum Legis vocamus *πολι-
 τικόν*, I. Tim. 1, 9. Atque his inprimis denun-
 ciandae sunt poenae temporales, & aeternae, in
 iudicio extremo accipiendae, & in inferno in Di-
 aboli consortio subeundae. Quarum formidine
 Prophetae, Christus & Apostoli, dum percusse-
 runt & Regenitos & Irregenitos, conf. Jer. 18,
 7-11., & passim ab initio vsque ad finem, Es. 28,
 18. 19., Rom. 13, 3-4. 5., 2. Petr. 2, vbi illi, qui
 improbitatis poenas dederunt, sistuntur vt *ὁπί-
 σθημα μελλόντων ἀσεβῶν*, Deut. 21, 18-21., I.
 Tim. 5, 20., Dan. 12, 2., Joh. 5, 28., Rom. 2,
 2. Thess. 1, 6. sqq., Act. 17, 30. 31. 32., Matth.

25, 41. 46., Joh. 3, 36., Pl. 49, 15. 20., Matth. 5, 25.,
 11, 21. 19., 8, 12., c. 22, 13., Luc. 21, 25., 19., Ap. 6,
 16., c. 9, 6., Ef. 3^c, vlt., c. 66, vlt., Marc. 9, 43.,
 1. Cor. VI, 9., 10., Gal. 5, 19., 20., 21., Eph. 5, 3.,
 4. 5., Apoc. 21, 8., c. 22, 15. Quarum, inquam,
 poenarum formidine, dum Christus, Prophetæ
 & Apostoli, percusserunt Irreginitos, & Regeni-
 tos ab eorum deterruerunt vitiiis, recte lidem
 censentur metu a Diabolo vtrosque perculisse;
 nam sub genere continetur species, & Diaboli in
 inferno Damnatorum Tortores erunt, Matth. 18,
 34, 35. Quæ ipsa probatio omnino sufficiens
 est, si vel maxime expressa Diaboli mentio in
 Prophetis, & N. T. libris, ad terrendos hominum
 animos, non occurreret; cum vero & hæc oc-
 currat, vti ex N. T. luculenter ostendimus, & ex
 V. T. inprimis Pl. 78, 49., 106, 37-40., decla-
 ratur, & Ef. 13, 21., & 34, 14., coll. Apoc. 18, 2.,
 maius nostræ probationi accedit robur, quod
 Prophetæ, Christus & Apostoli, Homines a gra-
 uioribus delictis per metum a Diabolo cohibere
 nunquam destiterint. Patetque simul, quo sen-
 su Metus a Diabolo Medium veræ pietatis & sa-
 lutis fieri possit, *ὡς ἐν πλάτῃ* nimirum, & quate-
 nus is pertinet ad comminationes legis, quæ est
 efficax medium regenerationis, conuersionis &
 renouationis, nec non, quatenus est affli-
 ctio diuinitus immissa. Quemadmodum igitur
 Lex est Paedagogus ad Christum, Gal. 3, 24., &
 obex impietatis: ita Metus a Diabolo est Paeda-
 gogus ad pietatem, quæ habet promissionem
 huius

huius & futurae vitae 1. Tim. 4. 8. Rursus, quemadmodum Crux est medium conuersionis, quia ad vsum mediorem salutis nos instigat & compellit Ps. 119, 67, 71., Ef. 28, 19.: ita & metus a Diabolo. Bai. Comp. p. 635. Si igitur excutiendus est Metus a Diabolo propterea, quod Homines debent bene agere virtutis amore, non formidine poenae, negandus etiam erit hic effectus crucis saluberrimus, a Deo ipso intentus, tacendus quoque Infernus, tacendae reliquae poenae, impiis constitutae, tacendum extremum Iudicium, cuius metu nos ipse terret Franciscus p. 87, abroganda Lex, quae sudes est in oculis Francisci & Antinomorum: abrogata autem lege, & eiecto timore omni, nihil vnquam nefas erit, nulli malitiae termini, quod dogma complementum est omnis impietatis, maximamque peccandi illecebram esse impunitatis spem, pariter agnouerunt Gentiles, ac, non facienda esse bona formidine poenae, sed virtutis amore. Engelshall c. 1. p. 739., Ernst, per totum librum doctum pariter & iucundum, die Fastnacht-Weyh. Vt adeo nec valeat exceptio Francisci, hac ratione Hypocritas fieri; nam id humanae peruersitatis tribuendum esse diximus, & obiici id perinde potuisset Prophetis, Christo, & Apostolis, qui poenarum metu & Regenitos & Irregenitos Il, cc. perculerunt. Patet imo ex his, quod non omne Opus bonum, quod poenae sit formidine, vt simulatum reijciendum sit, sed ad maiorem perfectionem perducendum: non contemnenda sint

conversionis initia tenuiora, sed ad maiores vires spirituales sit enitendum. Conuersio non est instantaneus aut subitaneus actus; sed successivus, sua augmenta habet, & per gradus subinde crescit, quasi per aetatis interualla: habet infantiam, in qua tenella est, habet aetatem iuuenilem, in qua robur accipit, habet aetatem virilem, in qua magis firmatur. Eph. 4, Vide, quae ex Æg. Hunnio in h. l. habet Bai. in Comp. p. m. 685. At Infans in Christianismo Hypocrita non est; sed infirmus, plenamque & perfectam verae pietatis cognitionem nondum habens, simulare pietatem non potest: nam τὸ ὑποκρίνεσθαι τὸ κρίνειν praesupponit, iudicium autem discretium exactam & distinctam rei diiudicandae notitiam, in qua instruendi non tantum infantes, sed etiam adultiores, donec excrescamus omnes in vnum virum perfectum, εἰς μέτρον ἡλικίας τῆς πληρώματος τῆς χριστοῦ, ad mensuram completae, consummatae, & perfectae staturae Christi, quod in altera demum vita continget, in qua sine vlla formidine poenae, virtutis amore, bona agemus omnia. De caetero improbitatem hominum, quam nobis exprobrat Franciscus, iam olim questi sunt Prophetæ, Es. 42, 20., 53, 1., Jer. 2, 5., 6., 19., 20., 8., 19., Ezech. 2, 7., 19., 33, 31., 19., aliisque locis innumeris; questus est Christus cum suis Apostolis Joh. 8, 37., 12, 38., 15, 20., Rom. 10, 16., 1. Joh. 4, 6., Bai. p. 899., querimus & nos, salva veritate doctrinae, quae culpam reicit in contentum verbi, incredulitatem & contumaciam,

omnium

omnium peccatorum matrem II. cc., malam liberorum educationem, Matth. 3, 7, & Diaboli excaecationem, 2. Cor. 4, 4. Ad (4) α) Non omne, quod est ab Ethnicis, est ethnicum, quod docuit Dn. Praef. in Coll. Hutt. MS. Prol. de nomine Theologiae; β) Non ex Gentilismo deriuatum ad Iudaeos, a Iudaeis ad Papicolos, ab his ad nos, & ab aliis traductum etiam ad alios fuit, quicquid de Angelis malis eorumque potestate in nostra Ecclesia docetur, sed ex Script. S. petitum, quae docuit existentiam Angelorum malorum, & varias nobis suppeditat apparitiones, & descriptiones. Conf. Quistorp. in Thef. Theol. Disp. X, Th. I. & Dn. Praef. c. I. p. 119. γ) Nos Daemonibus, exemplo Gentilium, diuinam prouidentiam neutiquam adscribimus, quemadmodum bonis Angelis Franciscus de Cordua p. 38., 39., nec vllum nos cultum praestamus; tantum abest, vt eos religiose veneremur, duos quasi Deos cum Manichaeis statuentes: δ) Ipsum potius Franciscum Manichaeismi reum esse, ostendit Dogma eius palmarium, mere Manichaeum, quo corruptam hominis naturam appellat Daemonem, conf. Bern p. 86 s., 886., 927., & quid de illa sentiendum sit opinione, qua certas virtutes mundi huius rectrices, & Deo a latere iunctas, statuit p. 38., 39., facile est iudicatu, conf. Act. Erud. Germ. A. 1716. P. 46. p. 709. Suo Franciscus se condemnat iudicio, hic quoque valituro, & de Daemonibus pronunciato p. 57. Die Welt können sie nicht erhalten helfen / denn das

wãre **S**itt zu nahe geredet. Ad (5). Habet Deus potentiam absolutam & independentem, Diabolus delegatam, a diuina dependentem, suisque cancellis & limitibus circumscriptam; nam fuit Bekkeri obiectiones, quas expendere mihi non licet ad finem properanti, explosae iam sunt ab iis, qui Bekkero refutando peculiarem nauarunt operam, nobisque significasse sufficit adhuc, quod Diabolo eandem in homines, & creaturas reliquas, operationem, idem dominium, haudquaquam tribuamus. Conf. Bern p. 716., 873., 882., 883., Falck de Daemonol. rec. autor. falsa Diss. 4. §. 8. 9., Hunnii Com. in Ep. ad Eph. 2., Bai. Comp. p. 259., 260., Dn. Praef. Coll. Bai. MS. de Angelis Malis in miseriae statu Aff. VI., & Daemonol. Cord. Exam. p. 124., 128. Arg. (6.) & (7.) ex instituto confutauimus Cap. I. Ad (8) *a*) eodem Argumento negari posset Foedus Dei cum hominibus initum Gen. 17, 7., Exod. 6, 4. Leu. 26, 15., 42., 45. *b*) Est Ignoratio Elenchi; Diabolus enim homines sibi obligat, & se vicissim hominibus, libero prauae voluntatis impulsu, ut ipsos in deuotione sua facilius conseruet antiquam homines Diabolum, Bald. Cas. Consc. p. 623. 625. *γ*) execramur Diaboli ingens studium homines ad societatem suam perducendi, cui tamen non repugnat foedus inaequale, in societate inaequali, ut arctior coiunctio inter utrosque enascatur, sicut non impedit foedus inter Deum & homines summa inter Creatorem & creaturam disproportionis, aut, quod pacta regulam iusti-

iustitiae commutativae sequuntur, Puf. de O. H. & C. II. 17., 4. Grot. II. 15., 7., Hochstett. Coll. Puf. p. 276., Glanvil. P. I. p. 18., sq., Jaeg. Obs. ad Grot. contra Zieglerum p. 24., & Dn. Praef. Coll. Grot. MS. th. 8., itemque Coll. Polem. MS. in Contr. rec. II., ex quo cum Dn. D. Förfischio, & ipso Dn. Praefide, concludo: Vnde stultissimi sunt, qui cum deceptore Spiritu contrahunt, unde miserrimi sunt, qui pactis Diaboli confidunt. Ad (9), committitur Ignoratio Elenchi; non enim quaeritur, an sit licitum pacisci cum Diabolo? sed, an dentur pacta cum Diabolo? non de iure quaeritur, sed de facto. Fiunt omnino multa de facto, quae non fiunt de iure; illa vero idcirco non revera fieri, quis affirmaverit? Ad (10), Mortis violentae evitatio non tollit mortis naturalis necessitatem, nec illa iuri diuino in vitam & mortem nostram derogat, nam nec medicamento- rum usus derogare potest.

Consect. III. Experimentum nostrum non est ἀλεγον.

§. 1. Opponit nobis Franciscus 1) finem creationis p. 57., 58., 2) odium irreconciliabile inter Deum & Diabolum, per quod Deus non magis permittere possit Diabolo potentiam, quanta a nobis asseratur, quam Princeps hosti abiurato cedere opes Regni, irreparabili suo damno, & cum summo honoris periculo p. 104., Bekk. p. 230., 3) Animarum post mortem corporis apparitionem p. 120., 126., quam tamen refellit Bekk. p. 226., sqq., 4) occultam & superna-

turalem vim v. g. vulnerationem propulsandi, visui corpora solida subducendi, tormentarios globos arcendi, per Cabbalae, a Patriarchis inventae, sed desertae & corruptae, abusum, a Chaldaeis singularis autoritatis impetrandae studio, lapidibus, sideribus, herbis, literis & characteribus falso adscriptam, & ab hominibus credulis pro vera, & per Spiritus exposita, superstitione atque aniliter acceptam; vnde vero nata sit, de commerciis Hominum cum Diabolo opinio, cum tamen mera sit superstitio, & ex dolo hominum profecta, p. 67 - 98., §) fabulosam de Magia Fausti narrationem p. 108.

§. II. Quod vero attinet ad 1), *ἀλόγως* ex nobis quaerit Franciscus de fine creationis malorum Spirituum, cum, malos creatos non esse, ipse probet p. 52.; quorundam autem defectum Deus, pro sapientia sua, ad bonos direxit fines, proximum, qui est Ipsorum poena, tum priuatiua, tum positua, Bai. Comp. pp. 281., 282., 290., & intermedium, qui, cum & Angelorum lapsus in hominum directus sit vtilitatem, ex Consect. praec. §. 2., monito 3., potest intelligi; est enim piorum castigatio, probatio in fide, filiali fiducia, amore, vigilantia Christiana, carnali securitati opposita, humilitate, & aliis in actibus spiritualibus, exercitatio atque *εὐρέωμα*, i. Petr. 5, 6., 8., 9. Omnium, & inprimis impiorum, *δείγμα* Jud. 7., *ὑπόδειγμα*, quo se emendare discant 2. Petr. 2, 6. Finisque vltimus est Iustitiae Dei vindicatiuae, Bonitatis, quae & hominibus

lapis

lapis Mediatorem dedit, & potentiae celebratio,
 quae portis inferorum, h. e. Diabolo, & regni
 eius machinis, praevaluit, poenas videlicet pro
 meritis Diabolo etiam irrogans, & aduersus il-
 lum suos muniens, *καταβίβας, σηρίζας, θανά-
 στας, θεμελιώσας*, I. Petr. 5, 10., 11., Matth. 16,
 18., Apoc. 12, 10. Add. Dn. Praef. l. c. p. 125,
 128., & Bai. Comp. p. 286. Ad 2) a) est Elen-
 chus Consequentis, & corruptum corruptae ra-
 tionis Corduanae iudicium; quod enim illud
 odium non tollat potentiam, Diabolo hosti con-
 cessam, nouit ratio verbo Dei illuminata, nouit-
 que, Deum ipsis hostibus suis uti ad hostes pu-
 niendos, & suos castigandos (Assur sane Dei
 hostis, furoris diuini virga & baculus est, Es. 10,
 5., 6.): itemque ex quotidiana experientia,
 qua pios ab impiis, & impios ab impiis, premi vi-
 det, nec sine permissione diuina: ac, licet non
 Dei, sed suam sibi preponant gloriam, gloriam ta-
 men Dei amplificare coguntur, quia iustitiam Dei
 vindictiuam hominibus manifestant, & si quid
 contumeliose faciunt, sane potentem in De-
 um non impune faciunt, proindeque, hoc ipsis a
 Deo permitti, prorsus non est *άλογον*. In inferno,
 & apud damnatos, non est ullus honos, aut sancti-
 ficatio nominis diuini, sed perpetua Dei offensio
 & maledictio; An E. Infernum statuere, & ho-
 mines damnatos, est *άλογον*? Si Deus propterea
 non potest Diabolo permittere, ut viribus natu-
 rae utatur, quod ad obfusandum splendorem di-
 gnitatis Dei illis abutitur; nec Is damnare homi-
 nes poterit, quia homines damnati Dei honorem

non magis quaerunt, quam Diabolus, nec aeterna salute homines beare, quia Oppositorum opposita est ratio: concidetque sic omnis Dei iustitia. Fecht Rec. Contr. Disp. X. Th. II. & Dn. Praef. I. c. p. 105., 106. β) committitur *μετάβασις εἰς ἄλλο γένος*, & a Statu Principis, nonnunquam satis infirmi, ad Deum praepotentem male colligitur, quippe qui Diabolum potest coercere, ne concessa potentia a iter vtatur, quam permittit, nec diutius vtatur, quam permittit, nec a deo pro lubitu, quod arbitratur tamen Franciscus. Ad 3) α) Impiorum Animae, & Diabolus, sibi non opponuntur, sed subordinantur. Et Impiorum animae post mortem corporis in mundo circumvagari, hominesque sui apparitione terrere si possunt, id sententiam nostram de apparitione Daemonum, spectrisque adeo Diabolicis, confirmat potius; quo enim iure de negabitur Spiritui completo potestas, quae conceditur incompleto? β) Animarum Hominum impiorum post mortem corporis ex imaginatiua vi deriuata Apparitio Paracelsi figmentum est, quod cum Sonntagio animaduertit Dn. Praef. I. c. p. 134., estque haec eadem opinio Gentilium de Geniis; error est adhuc Judaeorum & Muhammedanorum, Africanorum itidem, & Americanorum; Bekk. L. I. p. 9., 10., 81., 97., Bern p. 648., 652., 653., & Dn. D. Wedelius Diss. de Spectris c. 1. p. 12., vbi & p. 14. respondet: Spiritus vitalis, s. Anima organica, bruta & corporea, sine organis, reuc-

reuera est non ens, & contradictionem implicat, idque cum brutis haberet commune; quando itaque cessant organa, quo modo, quaeſo, concipi potest agere, cum illis careat, quibus vnice agat? quomodo vocem edere, premere, aliaque praestare? Quid? quod viui fueret vifi duobus in locis; an ergo diuidere se potest Spiritus vitalis ille? γ) Pios, cuiuscunque sint temperamenti, sine omni idearum impressione decedere, nemo affirmabit; eos vero propterea post mortem in mundo oberrare, negamus; triplex enim est tantum hominis post mortem Status, vel latentiae in sepulchro, vel gloriae, vel miseriae aeternae, Eccl. 12, 7., Tob. 4, 3., Matth. 10, 28., quartus oberrationis in mundo non legitur in Scripturis. δ) Risum tenere vix possum, cum p. 125, dicuntur animae istae homines fortes ac strenuos reformidare; Milites nimirum strenui timorem, hominibus connatum, in praelio intra tubarum clangores ac strepitus amittunt, & vulnerati ira aduersus hostem vehementius exardescunt, atque cum fremitu moriantur; quomodo ergo eiusmodi militis anima, iracundiae & vindictae plena, quaeque ideas, quas in corpore habuit, separata non deponit, sed hominibus quouis modo, ipso Francisco docente, nocere conatur, hominem vllum perhorrescat aut fugiat? O ineptias! Spectrum sane Schweickershufanum non timuit magni animi viros, nec ipsum Redemptorem Jesum Spectrum timuit in deserto, Matth. 4., nec Saulum Endorinum, 1. Sam. 28, 14., sqq.,
 nec

nec Ægyptios timuerunt Spectra Ægyptiaca, Sap. 17, 3., sqq., Solum vero Franciscum fortassis omnia reformidant, Virum fortissimum!

e) Nec praetereundum est, quod parum sibi constet Franciscus in hac etiam hypothese de anima hominis, quippe quam alteram hominis partem modo a Spiritu distinguit p. 16., sqq., & 126., iterumque modo vegetatiuam appellat, quae cum corpore intercidat, s. vitalem homini cum brutis communem p. 20., 22., 23., 34., modo tenuissimum corpus aëreum dicit, quod post mortem superstitet, hominibus appareat, conspiciatur, fugientem persequatur, persequentem fugiat p. 120. 126., & tamen ob materiae subtilitatem non cadat in sensus, in oculos p. 34., modo cum Spiritu coincidere dicitur, dum sui immemor animam Spiritum nominat p. 123., 124. Adeo Animus Francisci diuagatur; adeo non habet, quod sequatur. Etenim, si Anima Spiritus est, concidunt, quae de tribus hominis nugatur partibus; si corpus aëreum, monstrum hominis fingitur, duobus corporibus praeditum, aëreo & terreno, quorum alterum moriatur, alterum in mundo maneat superstes, quod quomodo concordet cum verbo Dei, puluis es, (non aër) & in puluerem reuertaris, (non in aërem), ipse iudicet: si vegetatiua s. vitalis, quae cum vita hominis extinguitur, verba Christi Matth. 10, 28., suamque opinionem de Spectris, animabus oberrantibus, antuebitur Cordua? Ad 4) Pro nobis potius pugnat Franciscus. Si enim vis illa rebus naturalibus inesse, effe-

effectus ipsi naturales essent, eosque Magiae adscribere *ἀλογον*; At Effectus isti, rebus illis naturalibus quia falso adscribuntur, fatente ipso Francisco de verbis, literis & characteribus p. 75. & 83. (ubi utique cauendum ne ex principio hoc, immaniquidem falsa, efficacia Verbi diuini ad conuertendos hominum animos negetur, quam extra usum & actu etiam primo habet coniungendam, quamque negare videtur Franciscus; Nomen simpliciter literam, etiam literas essentialis Nominis Dei *יהוה*, cuius translationem per Germ. *herr* reprehendit, nec convenientius tamen substituit, mortuas appellans p. 77., omnemque hoc fundamento nixus, Ebraeae linguae prae reliquis praestantiam, velut superstitiosam, derogans, & Deum linguis omnibus locutum esse, & adhuc loqui, contra Ebr. I. 1. perhibens, p. 78. 79.;) ad alios a. praeter conuersionem hominis supra indicatos supernaturalis effectus ulli literae vel saerae in Scriptur. comprehensae vel alius cuiusuis linguae, vim inesse si negat Franciscus, recte negat de herbis p. 83., de Carneolo, Mercurio & h. Moly &c. p. 84. - 98. & certissimo id est indicio, aliam causam sublimiorem concurrere, quae est vel Deus, vel Diabolus; sed Deus non est; quod Franciscus largitur ultro p. 78. & 85.; imo non potest non fateri visuae hypothesos p. 92. Si enim propterea Deus herbis non potuit concreare vim v. g. arcendi vulnera, quod sic homines contra Dei ordinem a morte liberarentur, multo minus eandem hominibus, herbis adhibitis, supernaturaliter conferet. E. Diabolus est, qui cum rebus istis naturalibus concurrat, qui in istos supernaturales & stupendos effectus influit. Nam Effectus istos produci, negare non licet Francisco, stante sententia de supernaturali vi, rebus naturalibus a Chaldaeis, quamuis falso, adscripta, vt simplicioribus sui iniicerent admirationem. Effectus sane, quem, rebus naturalibus adhibitis, sponponderunt secuturam, si insecutus non esset, tot admiratores, tot imitatores nacti fuissent haudquaquam, & potius se devidendos propinassent omnibus. Quis, quae so, foret tam

stolidus, ut herbis, verbi causa, vulnera se declinaturum confidat, illis adhibitis vulnera si accipiat nihilofecius? cum vero sint, qui confidunt, perhibentibus Franciscus & Bekk. L. IV. p. 153. sqq., sint quoque, necesse est, qui, herbis istis abusi, licet non per eas, vulnera declinarunt. Qui vero effectus cum nec naturalis, nec a Deo sit, a Diabolo sit, oportet, sintque, qui se Diabolo manciparunt, h. c. venefici, magi, & sagae. J. Q. E. D. Exemplum autem ceruorum, qui in districtu cuiusdam Nobilis velut ferrei, bombardarum ictus cute illaesa excipientes, aufugerunt, habet Walburger in cit. Disp. Q. IV. §. 8. Nec imo difficulter id applicatur ad vim visui corpora solida subducendi, quam acanthidis nido tribuunt, itemque globos tormentarios arcendi a corporibus. Solam hinc opponere potest Franciscus divinam providentiam; quam ipsam si ex animo profitetur, laudandus est: sed instruendus simul, quod Deus saepe naturam sinat sua exequi, & ablegandus est ad experientiam, qua non omnes ad omnem tormentorum sonum concidere novimus: vnde vero Diabolo non omnis adimitur potestas globos tormentarios in aëre, permittente Deo, vel intercipiendi, vel alio dirigendi, quam, quo naturaliter feruntur. Adeo, negata instrumentorum naturalium, a sagis & magis adhibitorum, capacitate, quam Franciscus tantopere exagitat & exhibilat, ad negationem ipsius effectus N. V. C. Diabolus pro superbia sua cultoribus suis & verba, & characteres, & ritus certos, praescribit, quibus adhibitis eultoribus iisdem persuadet, per media illa productum fuisse effectum, qui vel ex causis naturalibus ipsis incognitis, vel ipso operante Diabolo, prodiit, Bald. Cas. Consc. p. 727. Dan. de fort. c. 4. Adeo, a negatione modi ad negationem rei N. V. C. In occultis naturæ operibus non ratio semper quaerenda subtilius; sed cum admiratione spectandus effectus; fatendumque est, multa quotidie fieri, quorum vim naturamque perspicere non possumus, ut habet Thom. Bartholini de insolit. Part. human. viis cap. ult. sub finem. Ad 5.) Fabulosa illa narratione sententia

nostra nititur haudquaquam; legi tamen possunt D. Neumanni Diss. de Fauto, Engelschall p. 705., & Rinders Delic. hist. p. 687. seqq.

Conf. IV. Experimentum nostrum non est ἀτρον.

§. I. Liceat nempe mihi blasphemias consequentias, quas nobis impingit Franciscus, sine blasphemia repetere, easdemque huc collimantes: 1) Sic Deum fore, qui permittat mala, vt eueniant bona, imo mala; fore Tentatorem ad malum, secus ac doceamur Rom. 3, 8., Jac. 1, 13.: fore causam peccati & damnationis, laetari peccatis & malis hominum, eoque sine vt Diabolo, qui *μυριο-τεχνιτης* hominibus imponat, als seinen Spion und Lock-Vogel/der die Menschen auf tausenderley geheime Art zu betrügen suchen müste/atque adeo non statui posse apertum, non simplicem, non iustum, non bonum, verusutum potius, obscurum, astutum, fallacem, malitiosum, callidum, veteratorem, vafrum, & vernacula voce, heimlichisch/ quam vsurpat Franciscus, p. 86., 87., 100., 101., 102., 103., 111. 2) Deum constitui impotentem, qui punire nequeat immorigeros, sed operam hostis implorare cogatur p. 133. 3) Meriti Christi nullam fore efficaciam p. 130. Bekk. L. II. p. 228., L. III. p. 102., 168., 169.

§. II. Quae ipsa atrox iniuria, Deo nobisque illata, vt propulsetur, moneri nonnulla vult pietas. Nam ad I) distinguendi sunt solicite & internoscendi Homines, quos Deus tentari sinit a Diabolo. Pios quando tentari permittit, id, quod a Diabolo in perniciem erat cogitatum, ad salutem eorum conuertit Deus, quae singularis Iphus est bonitas; quot autem modis hoc fiat, cognoscitur ex Confess. III. §. 2. Mon. I., coll. Baieri Comp. p. 319. Collaudandus est Deus, inquit Gerson, qui malis nostris non solum non vincitur, sed & ex iis operatur bonum nostrum: sic enim dicitur omnia sub peccato conclusisse, (permissiue), vt omnium miseretur: peccauit Petrus, humilior & misericordior effectus est, non actione mali, sed miseratione Dei &c. Neque verò indidem Deus dici potest permittere mala, vt

eueniant bona; nam aliud est, ideo malum permittere, vt eueniant bona, aliud malum, vel ob naturalem, vel ob contumacem hominum repugnantiam permissum, ad bonos fines dirigere. Differunt, vt impedire & promouere. Qui malum, ob hominum repugnantiam permissum, ad bonos fines dirigit, antea impedire studuit; qui ideo malum permittit, vt bonum eueniat, malum omni conatu promouet: non hoc, sed illud, de Deo dici fas est: neque enim Deus prius intendit bonum ex malis elicendum, & vt possit elicere, mala fieri patitur, sed prius intendit impedire mala, quam permittit, ob eamque rem nec Tentator ad malum dici potest, nec causa peccati, multo minus malis hominum lactatur, qui illa moraliter impedit. Resistere Tentatori iubet, Jac. 4. 17., ad spiritualem armaturam vigilare Eph. 6. 11., nec tantam Diabolo permittit potentiam, vt homines possit ad peccandum necessitare, sed sponte illi consentiant Impostori Bai. p. 469. Deus peccata volenter quidem permittit, sed non permissiue vult, s. permissa non vult: haud aliter, ac Pater Acolasti, qui volenter permittebat bonorum filii dispersionem, sed permissam non volebat, Luc. 15. 18., vnde dispersionis culpa non patris, sed acolasti est, Grauer. P. VII. Prael. in Aug. C. p. 112. Quando autem Deus impios a Diabolo sinit tentari, & in plura graviora peccata abripi, considerata sunt haec, vt mala poenae, Ite, ut iustus Iudex, qui peccata peccatis punire solet, salua sua bonitate, & *μακροθυμία* termino elapso 2. Thess. II. 9., 10., 11. 12., Bai. pp. 357-479. Quia enim homines improbi gratiam a Deo oblatam repellunt, contemtum omnino vindicat Deus, homines contumaciter resistentes deserendo, 1. Sam. XV. 25. gratiam subtrahendo 2. Sam. VII. iisdemque, suis consiliis vt vtantur, permittendo, Ps. 81., 13. Act. 14. 16., Rom I. 14., & laqueis Satanae irretiantur, & ad ipsum ducuntur voluntatem 2. Tim. 2. 26. Nec absurdum est, Deum, sceleratissimorum hominum peccatis & blasphemis se offendi permittere, nam Deum impune non offendunt, pariter, ac iam damnati, quos

Deum offendere, hac ratione negandum foret. Atque hac hominum miserrimorum deploranda conditione Deus non magis delectatur, quam Magistratus iniuriis facinorosorum, quos licitoribus tradit castigandos; nec Diabolum ad homines perdendos instigat, quia sponte eos appetit cribrare Luc. 22. 31., quia ipse quaerit, quem deuoret, 1. Petr. 5. 8., Apoc. 11. 12. Bern. p. 715. Quomodo autem Deus damnationis hominum causa sit, & non sit, distinxit exposuit Bai. p. 360. seqq. Haecque iusta Dei iudicia Christianum decet sancto silentio venerari, & cum Paulo exclamare. *Ὁσάνθος!* Corduanae rationis corruptae captum illa transcendunt, pertinentque ad τὰ τῶ πνεύματος ad quae homo *ψυχῆς* prorsus ineptus est; minimeque proinde mirandum, si iustissima haec Dei iudicia Franciscus cavillatur, si diuinam permissionem, quam cum Paulo occultam vocamus, tanquam explosas Physicorum (ausgepeitschte) qualitates occultas false ridet, suscipiat, & infectatur vehementius, si Deum execranda blasphemia propter haec nobis saepe occulta iudicia non apertum, sed obscurum vocat, einen rechten heimlichen / christlichen / gefährlichen Gott / der an der Menschen Unglück und Versündigung gleichsam seine größte Freude habe / einen grausamen Mann. Quae Loca adduximus ex scripturis, clare docent, Deum, rebelles & refractarios ex iusto iudicio deserendo, Diabolo permittere, vt in eis efficaciter operetur. & ducat eos ad suam voluntatem. *ἐξωγρημένους ὡς ἄλογα ζῶα*, captos velut bestias uinas, Eph. 2. 2., 2. Tim. 2., 26. : neque proinde ex nostris, sed ex ipsius Dei verbis, impias istas Consequencias deriuat, aut extorquet potius Franciscus. Si Deus est Tentator ad malum, si est causa peccati, si malis hominum gaudet, atque adeo obscurus est, astutus, fallax, maliciosus, callidus, veterator, uaser, cum homines a Diabolo in peccata praecipitari sinit, idem dicendum erit, cum idem permittit carni, Jac. 1. 14. Quare, aut aperte nega, Francisce, Deo permitten-

te hominem tentari a carne, nega, vllum prorsus in mundo dari peccatum, aut agnosce, te graui- ter peccare, qui verba coelestis oraculi distorques, & Consequencias effingis ex confusione permissionis diuinæ, quatenus spectatur ut actus voluntatis Dei ab- solutæ, &, quatenus spectatur ut actus voluntatis Dei ordinatæ. Quando Deus non exerit potentiam suam absolutam ad aliquid impediendum, existit permissio spe- ctata ut actus voluntatis Dei ordinatæ; quando vero nec absolutam, nec ordinatam suam potentiam exerit ad aliquid impediendum, existit permissio, spectata ut actus voluntatis Dei absolutæ; hæc semper consensum & complacentiam rei permissæ præsupponit, non illa. Deus igitur si peccata hominum, siue ex Diaboli, siue propriæ carnis tentatione provenientes, permitteret sensu posteriore, tum aliud nobis revelaret in Verbo suo, in quo tamen Is sub gravissimis commina- tionibus peccata prohibet, & hoc ipso impedire se de- clarat, aliud ipso opere exequeretur; tum, inquam, Conclusiones procederent Corduanæ, Deum non esse apertum, sed obscurum, peccatorum delectatione du- ci, esse causam peccatorum &c. quæ sane de Deo ius- tissimo & optimo ne cogitari quidem possunt sine blas- phemia. Quia vero permissio istius hic non spectatur, ut actus voluntatis absolutæ, quasi Deus neque per absolutam neque per ordinatam suam potentiam pecca- ta hominum impediret, sed quatenus est actus volun- tatis Dei ordinatæ, qua Deus non quidem exerit po- tentiam absolutam ad impedienda peccata, exerit ta- men potentiam suam ordinatam, cui si resistunt *ατά- κως περιπατῶντες*, volenter quidem permittit, ut pec- cent, sed peccata ob contumacem illorum renitentiam permissa non vult, verum auersatur, & dirigit tan- dem omnia ad iustam poenam obnitentium, & vindi- ctam neglecti a se præscripti ordinis, & modi superan- di carnis & Diaboli tentationes: culpa sane ipsorum hominum est, nec locum habent Conclusiones Cor- duanæ

duanae. Praescripsit Deus ordinem & media, quibus peccata grauiora, ad quae Diabolus allicit, caro inuitat, effugere possent homines; non ergo Tentator dici potest ad malum, Causa peccati &c., cum ab hominibus, ordinem illum a se institutum, omniaque praescripta media spernentibus, Diabolum absoluta sua potentia non arceat, nec carnis cohibet concupiscentias. Add. Dn. Praef. Exam. pp. 127., 128., 129. Hancque permissionis diuinæ differentiam ignorat Franciscus, & eo tamen processit audaciae, vt ad extremum iudicium, in quo omnium dictorum factorumque erit reddenda ratio, provocare sustinuerit, dignus utique, quem propriis sic compellemus verbis, & Scripturae Dictorum, quae allata sunt, nixi autoritate: Herr Cordua, gedencket Ihr / da Ihr wider die Göttl. Majestät so höchst verkleinerliche Dinge recht mordicus behauptet / und euch eher zu einem Märtyrer machen lieſet / als solche nicht glauben / und andern stets einprägen soltet / mit sothanen Schand-Posten vor dem Richterstuhl Gottes zu bestehen? &c. Ita nimirum labuntur, qui falcem in alienam mittunt messem, & Theologiae fundamenta non edocti sunt, de rebus diuinis tamen audent differere. Ad 2) quod omnino illis contingit, qui in meris versantur contradictoriis, vt sibi ipsis frequentissime contradicant, suisque ipsi verbis erroris conuinci possint, Franciscus etiam accidit, p. 61. contendenti, Deum Angelorum bonorum ministerio vt ad puniendos impios. An ergo propterea Deus non satis habet potentiae? An opem Angelorum implorare cogitur & necessitate coactus? Vtitur Deus ministerio Angelorum malorum aeque, ac bonorum; non ex indigentia, sed ex libera sua voluntate sapientissima. Conf. Dn. Praef. Exam. §. 1. p. 104. Et ad 3) (a) retorquemus argumentum; Christus venit, vt solueret opera Diaboli, 1. Joh. 3, 8.; si igitur Diabolus non est, nec operam eius soluit Christus: id quod aperte pugnat cum Meriti Christi efficacia. (b) Eadem consecutionis lege quae posset inferre, nullum hominem peccatis & morti esse

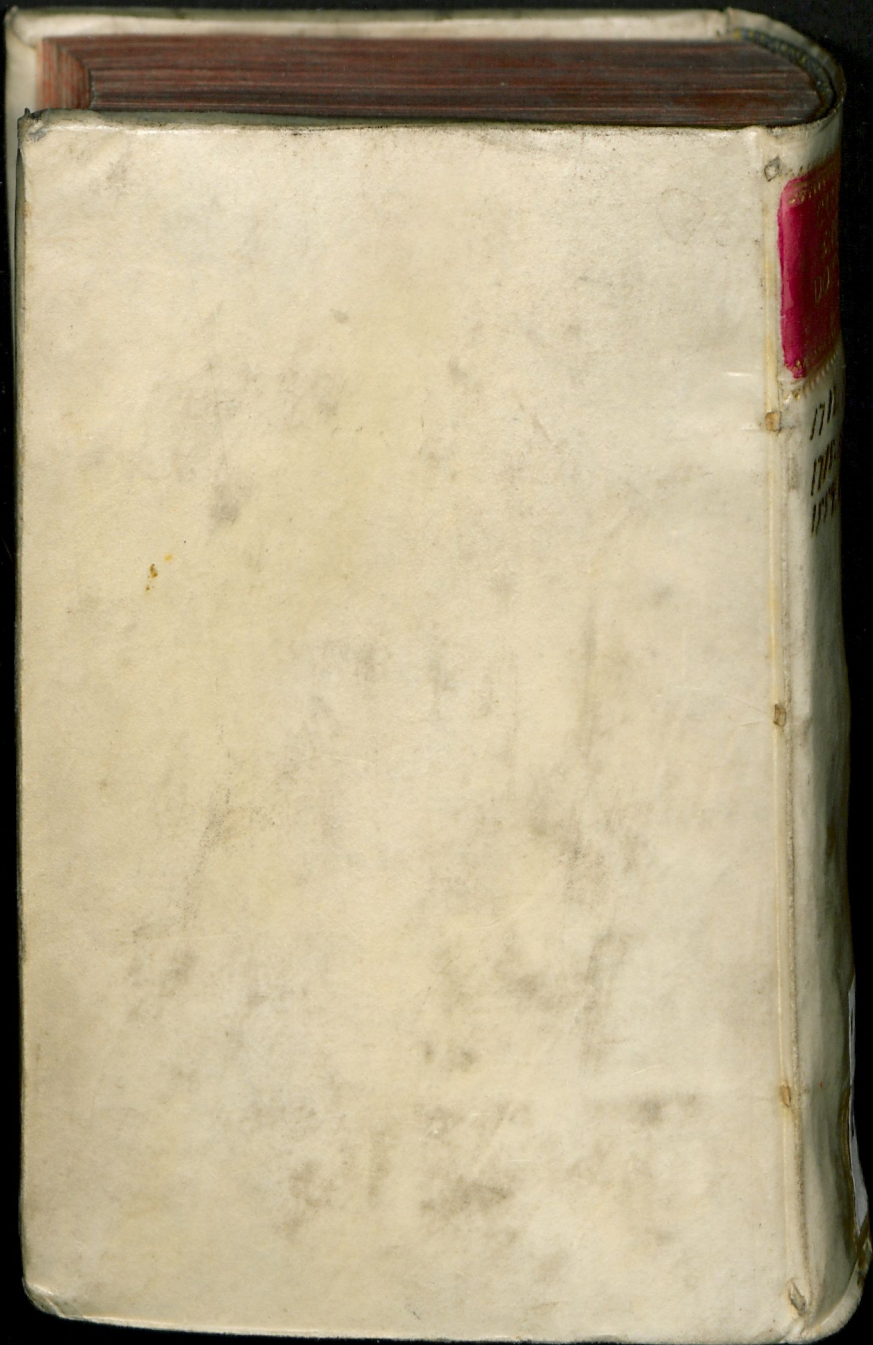
obno-

obnoxium, cum ab his nos Christus redemerit: (c) distinguendum est inter actum primum, & secundum, inter acquisitionem & applicationem, inter meritum ipsum, & eius plenariam participationem: ratione acquisitionis, actu primo, meritum Christi est vniuersalissimum, & efficacissimum, ratione applicationis, actu secundo, se exercit in illis, qui illud vera fide apprehendunt, tenent, ac possident. Distinguit Rappoltus, in Disp. de Tentatione Theol. 57., inter potentiam Diaboli naturalem, ex creatione reliquam, & adscitam, quam per seductionem humani generis consequutus est, Ebr. II., 14; hanc, non illam, merito Christi destructam esse asserit, & hoc ipso simul conuellit obiectionem Francisci p. 106. *Daß aber Gott den bösen Geistern diejenige Gewalt und Kräfte übertragen, oder bey ihrem Fall gelassen habe/ist eben diejenige petitio principii, die noch bis diese Stunde weder aus der Schrift/noch aus der gesunden Vernunft/hinlänglich erwiesen worden.* Quod Odium inter Deum & Diabolum non tollat potentiam Diabolo hostili concessam, ex ratione verbi Dei illuminata ostendi hoc Cap. 3. Confess. 3. Mon. 2.; quod autem lapsum Diabolorum fateatur, in eo contradicit verbis suis, quae allegata sunt Cap. I. §. ult. & hoc Cap. III. Confess. II. §. 2. Mon. I. 7) *Es ist wahr/ daß von den schlimmen Geistern ————— ganz verborgen.* 2) distinguit idem Rappoltus inter destructionem potentiae adscitae ratione Christi, & ratione hominum consideratam; ratione Christi est absoluta & perfecta, ita, vt in Christo Mediatore, tollente peccata mundi, & chirographum delente, Col. 2, 14., nihil potestatis vel iuris habeat Diabolus Joh. 14, 30., imperioque mortis, quod in homines habuit, plane per ipsam exciderit Ebr. 2, 14., 15.; ratione hominum est hypothetica, & tum demum locum in illis habet, si per fidem Christo, sunt inserti: 3) distinguit inter applicationem destructionis Diaboli inchoatam, & consummatam; haec alterius est vitae, I. Cor. 15, 54., illa huius vitae est, & in Ecclesia militante locum habet: ita est collata, vt supersit certamini & pugnae locus, orandumque omnino sit: **NE INDUCAS NOS IN TENTATIONEM!**

N 53777

X 2203849

Fol. 145.
VD17

Farbkarte #13

B.I.G.

5

Q. D. B. F.
 suum Experimentum
 inis Eloquiis probatum,
 collustratumque
 iore *Spectri Schwickershusani*
 memoria,
 de
 TENTIA, POTENTIA
 OPERATIONIBVS
 ABOLORVM,
 f.
 RCITATIO THEOLOGICA,
 quam in
 ILL. CASIMIRIANO
 Praefide
 DOFREDO LVDOVICI
 S. Theol. D.
 Directore & Theo'. P. P. O.
 publice proposuit
 nonnullisque
Francisci de Cordua
 paralogismis opposuit
 AVTOR - RESPONDENS
Bernhard Frommann/ Neusensis,
 d. XVI. Dec. A. DCCXIX.